

Beskattning av viss avkastning från riskkapitalfonder

Januari 2025

1 Till chefen för Finansdepartementet finansminister Elisabeth Svantesson

Regeringskansliet beslutade den 6 augusti 2024 att ge kammarrättsrådet Roger Gavelin i uppdrag att se över beskattningen av inkomster som härrör från särskild vinstandel. Uppdraget beskrivs närmare i en till beslutet bifogad uppdragsbeskrivning (bilaga 1).

Roger Gavelin står som avsändare av promemorian och är ytterst ansvarig för dess innehåll. Eva-Lisa Olsson och Åsa Andersson har varit sekreterare.

Arbetet har bedrivits under beteckningen Fi 2024:E Beskattning av inkomster som härrör från särskild vinstandel.

Härmed överlämnas promemorian Beskattning av viss avkastning från riskkapitalfonder. Uppdraget är därmed avslutat.

Stockholm 28 januari 2025

Roger Gavelin

/Eva-Lisa Olsson
Åsa Andersson

Innehållsförteckning

1	Till chefen för Finansdepartementet finansminister Elisabeth Svantesson.....	2
2	Sammanfattning.....	5
3	Lagförslag.....	7
3.1	Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).....	7
3.2	Förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244).....	10
4	Bakgrund.....	11
4.1	Riskkapitalbranschen.....	11
4.2	Lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder.....	11
4.3	Hur en riskkapitalfond kan vara organiserad och vad som menas med särskild vinstandel.....	12
4.4	Tidigare lagstiftningsinitiativ.....	16
4.5	Uppdrag och genomförande.....	17
5	Allmänt om beskattning av särskild vinstandel.....	18
5.1	Inledning.....	18
5.2	Lagstiftning i andra länder.....	19
5.3	Domstolsavgöranden m.m. avseende inkomster som härrör från särskild vinstandel.....	21
6	Behovet av klagörande lagstiftning.....	31
6.1	Allmänna utgångspunkter.....	31
6.2	Några avgränsningar i övrigt.....	33
6.2.1	Beskattning vid direkta innehav av särskild vinstandel m.m.....	33
6.2.2	Vem är rätt skattesubjekt i första ledet för inkomst som härrör från särskild vinstandel?.....	34
6.2.3	Incentiverade medarbetares förvärv av värdepapper m.m.....	37
7	Utredarens förslag och vidare bedömningar.....	38
7.1	Rekvisitet verksamt i betydande omfattning ges en utvidgad innebörd.....	38
7.2	Utomståenderegeln ska inte vara tillämplig.....	44
7.3	Särskilda karensregler ska gälla.....	46
7.4	Löneunderlag i dotterföretag ska begränsas.....	47
7.5	Uppgiftslämnande m.m.....	50
7.6	Finansiering.....	51
7.7	Särskilt om risken för kringgåenden.....	52
7.8	EU-rättsliga överväganden.....	53
8	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser.....	54
9	Konsekvensanalys.....	54
9.1	Offentligfinansiella effekter.....	54

9.2	Effekter för enskilda.....	60
9.3	Effekter för företagen.....	61
9.4	Fördelningseffekter och effekter för den ekonomiska jämslälldheten.....	62
9.5	Effekter för kommuner och regioner.....	62
9.6	Informationsinsatser och utvärdering.....	63
9.7	Effekter för Skatteverket och de allmänna förvaltningsdomstolarna.....	63
10	Författningskommentar.....	64
10.1	Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).....	64
10.2	Förslaget till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244).....	69

2 Sammanfattning

Utredarens uppdrag har varit att se över den skattemässiga behandlingen av inkomster som härrör från särskild vinstandel och att föreslå bestämmelser som leder till en förutsägbar beskattning av sådana inkomster, en beskattning som ska motsvara den som gäller för innehav av kvalificerade andelar enligt 57 kap. inkomstskattelagen (1999:1229), IL.

I promemorian lämnas förslag som syftar till att säkerställa att de delägare som är aktiva inom riskkapitalbranschen och som genom innehav av andelar eller av andra värdepapper som enligt 57 kap. 2 § likställs med andelar mottar särskild vinstandel omfattas av regelverket om beskattning av delägare av fåmansföretag. Det föreslås att rekvisitet verksam i betydande omfattning i 57 kap. IL ges en särskild innebörd för sådana delägare. En andelsägare ska anses verksam i betydande omfattning i ett företag om företaget direkt eller indirekt har rätt till del av vinst i eller avseende en sådan alternativ investeringsfond som avses i 1 kap. 2 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder, LAIF, om rätten mer än obetydligt överstiger företagets andel av utfäst kapital till fonden och om företagets möjlighet att få dessa inkomster har samband med andelsägarens eller närståendes anställning, uppdragsförhållande eller annat arbete. Detsamma ska gälla om företaget i fråga utgör en alternativ investeringsfond.

Det föreslås också ett antal bestämmelser för innehav som omfattas av den föreslagna regleringen. Det föreslås att den s.k. utomståenderegeln i 57 kap. 5 och 5 a §§ IL inte ska vara tillämplig i dessa fall. Vidare föreslås att, när det gäller prövningen av om en andel i ett fåmansföretag är kvalificerad eller inte, det ska beaktas huruvida andelsägaren eller närstående till andelsägaren har varit verksam i betydande omfattning i företaget under beskattningsåret eller något av de senaste tio beskattningsåren. Samma tidsperiod ska också beaktas om fåmansföretaget direkt eller indirekt har ägt andelar i ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag där andelsägaren eller närstående till andelsägaren varit verksam i betydande omfattning, eller om andelsägaren eller närstående varit verksam i betydande omfattning i ett fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som bedriver samma och likartad verksamhet som det företag som prövningen avser. Det föreslås vidare att om ett företag upphör att vara fåmansföretag ska en andel anses kvalificerad under tio beskattningsår efter det att företaget upphört att vara ett fåmansbolag, om andelsägaren eller någon närstående ägde andelen när företaget upphörde att vara ett fåmansföretag och andelen då var kvalificerad, eller om andelen förvärvats med stöd av en kvalificerad andel. Slutligen föreslås att ersättning till arbetstagare i dotterföretag till en alternativ investeringsfond eller till en förvaltare av en sådan fond inte ska få räknas med vid beräkningen av löneunderlag.

Förslagen beräknas sammantaget minska statens intäkter med 600 miljoner kronor ikraftträdandeåret. På sikt beräknas förslagen minska skatteintäkterna med 300 miljoner kronor per år.

För att finansiera förslagen föreslås i första hand en höjning av skatt på alkohol och tobak efter samordning med finansieringsförslaget i SOU 2024:36 Förenkla och förbättra! I syfte att underlätta den vidare

beredningen lämnas därutöver ett förslag på finansiering genom höjda s.k. takbelopp, dvs. de belopp som beskattas som inkomst av tjänst enligt reglerna om beskattning av fåmansföretag i 57 kap. IL, för de delägare som omfattas av förslagen. Ett nytt takbelopp föreslås uppgå till 150 inkomstbasbelopp årligen för utdelning och kapitalvinster.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

3 Lagförslag

3.1 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs i fråga om inkomstskattelagen (1999:1229)¹ att det ska införas fyra nya paragrafer, 57 kap. 37–40 §§, och närmast före dessa paragrafer en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

57 kap.

Särskilda bestämmelser för vissa delägare i alternativa investeringsfonder

37 §

En andelsägare anses vara verksam i betydande omfattning i ett företag om

1. företaget direkt eller indirekt har rätt till del av vinst i eller avseende en sådan fond som avses i 1 kap. 2 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,

2. rätten till vinst mer än obetydligt överstiger företagets andel av utfäst kapital till fonden, och

3. företagets möjlighet att få sådana inkomster som avses i 2 har samband med andelsägarens eller närståendes anställning, uppdrag eller annat arbete.

En andelsägare anses också vara verksam i betydande omfattning i ett företag om

1. företaget utgör en sådan fond som avses i 1 kap. 2 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,

2. andelsägaren genom innehavet får rätt till del av vinst som mer än obetydligt överstiger

¹ Lagen omtryckt 2008:803.

andelsägarens andel av utfäst kapital till företaget, och

3. andelsägarens möjlighet att få sådana inkomster som avses i 2 har samband med dennes eller närståendes anställning, uppdrag eller annat arbete.

38 §

Om en andelsägare anses verksam i betydande omfattning enligt 37 § ska

1. bestämmelserna i 5 och 5 a §§ inte tillämpas,

2. vid tillämpningen av 4 §, förhållandena under beskattningsåret och de tio föregående beskattningsåren beaktas, och

3. vid tillämpning av 6 §, en andel i ett företag som upphör att vara ett fåmansföretag anses kvalificerad under tio beskattningsår därefter eller den kortare tid som följer av 4 §.

39 §

För en andelsägare som avses i 37 § ska, vid beräkning av löneunderlaget enligt 17 §, ersättning till arbetstagare i dotterföretag till en sådan fond som avses i 1 kap. 2 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder inte räknas med. Detsamma gäller ersättning till arbetstagare i dotterföretag till förvaltare av en sådan fond.

40 §

Om en andelsägare anses verksam i betydande omfattning enligt 37 § ska, i stället för vad som sägs i 20 a och 22 §§, utdelning och kapitalvinst inte tas upp i inkomstslaget tjänst till den del det skulle medföra att den skattskyldige och närstående, som inräknas i samma närståendekrets enligt 56 kap. 5 §, under beskattningsåret från ett företag sammanlagt i inkomstslaget tjänst tagit upp

utdelning eller kapitalvinst till ett högre belopp än som motsvarar 150 inkomstbasbelopp enligt 58 kap. 26 och 27 §§ socialförsäkringsbalken för beskattningsåret.

Om en närstående är eller har varit bosatt i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och där tagit upp utdelning eller kapitalvinst, ska även detta belopp beaktas enligt första stycket, om beskattningen av utdelningen motsvarar den beskattning som skulle ha skett om den närstående varit bosatt i Sverige.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
 2. Lagen tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2025.

3.2 Förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

Härigenom föreskrivs att 31 kap. 29 § skatteförfarandelagen (2011:1244) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

31 kap.

29 §¹

En företagsledare och en delägare i fåmansföretag som avses i 27 § ska lämna de uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna tillämpa bestämmelserna om utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar i 57 kap. inkomstskattelagen (1999:1229).

Skyldigheten gäller för fem beskattningsår efter det att företaget har upphört att vara ett fåmansföretag.

Den som innehar andelar som är kvalificerade enligt bestämmelserna i 57 kap. inkomstskattelagen (1999:1229) ska lämna de uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna tillämpa bestämmelserna om utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar i 57 kap. inkomstskattelagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

¹ Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

4 Bakgrund

4.1 Riskkapitalbranschen

Begreppet riskkapital används ofta som en svensk översättning av den engelska termen ”private equity”, ett samlingsnamn för investeringar i onoterade bolag (portföljbolag) i olika mognadsfaser. Riskkapitalinvesteringar kombinerar vanligtvis kapitaltillförsel med ett aktivt ägande, där ägandet kan se olika ut beroende på vilken fas portföljbolagen befinner sig i. Genom kapital och förändringsarbete kan portföljbolagen växa och skapa värde åt ägarna. Investeringarna sker ofta genom s.k. riskkapitalfonder. Kapitalet i fonderna kommer huvudsakligen från t.ex. pensionsfonder och andra institutionella investerare. Riskkapitalfondernas investeringar görs ofta med ett bestämt tidsperspektiv som innebär att portföljbolagen avyttras när de har expanderat och utvecklat sin lönsamhet.

Sverige har en väl utvecklad riskkapitalmarknad. Uttryckt i termer av riskkapitalinvesteringar som andel av BNP är Sveriges riskkapitalmarknad bland de största i Europa. Enligt Swedish Private Equity & Venture Capital Association (SVCA) investerade riskkapitalaktörer 495 miljarder kronor i ca 4 000 svenska företag mellan 2007 och 2022¹. Antalet aktiva portföljbolag, dvs. företag som ägs av riskkapitalfonder, är knappt 1 200 och tillsammans sysselsätter de ca 270 000 personer, varav ungefär 60 procent i Sverige. Enligt uppgift från SVCA arbetar ungefär 1 200 personer i riskkapitalbolag, framför allt i Stockholm. Utöver detta finns ytterligare ca. 3 500 personer som indirekt arbetar inom sektorn, t.ex. advokater, finansiella rådgivare och tillhandahållare av IT-tjänster.

4.2 Lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder

För riskkapitalfonderna gäller en reglering som är utformad på europeisk nivå. Genom lag (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder (LAIF) har Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/61/EU om förvaltare av alternativa investeringsfonder samt om ändring av direktiv 2003/41/EG och 2009/65/EG och förordningarna (EG) nr 1060/2009 och (EU) nr 1095/2010 (AIFM-direktivet) genomförts i svensk rätt. Direktivet är en harmoniserad reglering inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) av förvaltare av alternativa investeringsfonder (AIF-förvaltare). Direktivet reglerar främst förvaltare av alternativa investeringsfonder och innehåller bl.a. bestämmelser om tillståndsplikt, verksamhetskrav och tillsyn i fråga om AIF-förvaltare. AIF-förvaltare får med stöd av tillståndet i hemlandet förvalta alternativa investeringsfonder och marknadsföra andelar till professionella investerare även i andra länder inom EES. Det finns också bestämmelser som ger AIF-förvaltare som är etablerade utanför EES möjlighet att driva verksamhet inom EES.

¹ Riskkapitalbranschens betydelse och framtida utveckling En scenarioanalys, Fredrik Bergström och Tore Englén, mars 2024

Alternativa investeringsfonder definieras i direktivet som företag för kollektiva investeringar, inbegripet dess delfonder, som tar emot kapital från ett antal investerare för att investera det i enlighet med en fastställd investeringspolicy till förmån för dessa investerare, och som inte omfattas av direktiv 2009/65/EG om samordning av lagar och andra författningar som avser företag som kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper (UCITS-direktivet). AIF-förvaltare definieras som juridiska personer, vars normala verksamhet består i förvaltning av en eller flera alternativa investeringsfonder.

En alternativ investeringsfond ska ha endast en AIF-förvaltare. AIF-förvaltaren ska vara antingen intern eller extern. En intern AIF-förvaltare får inte vara extern AIF-förvaltare för en alternativ investeringsfond. AIF-förvaltaren ansvarar för att kraven i lagen och i andra författningar som reglerar verksamheten uppfylls.

En intern AIF-förvaltare definieras i LAIF som en internt förvaltd alternativ investeringsfond. En extern AIF-förvaltare är en från den alternativa investeringsfonden fristående juridisk person som förvaltar fonden. Med förvaltning av en alternativ investeringsfond avses att, i förhållande till fonden, utföra åtminstone portföljförvaltning eller riskhantering.

För att förvalta en alternativ investeringsfond krävs med vissa undantag tillstånd av Finansinspektionen eller motsvarande myndighet i aktuellt land. En AIF-förvaltare med ett sådant tillstånd ska vid varje tidpunkt uppfylla villkoren för tillstånd. Tillstånd att förvalta en alternativ investeringsfond ska omfatta portföljförvaltning och riskhantering. En AIF-förvaltare får inte tillhandahålla portföljförvaltning utan att samtidigt tillhandahålla riskhantering, eller tvärtom.

I LAIF definieras särskild vinstandel som en andel av en alternativ investeringsfonds vinst som tillfaller AIF-förvaltaren som ersättning för förvaltningen, exklusive eventuell andel av fondens vinst som tillfaller förvaltaren som avkastning på en investering som gjorts i fonden av förvaltaren.

4.3 Hur en riskkapitalfond kan vara organiserad och vad som menas med särskild vinstandel

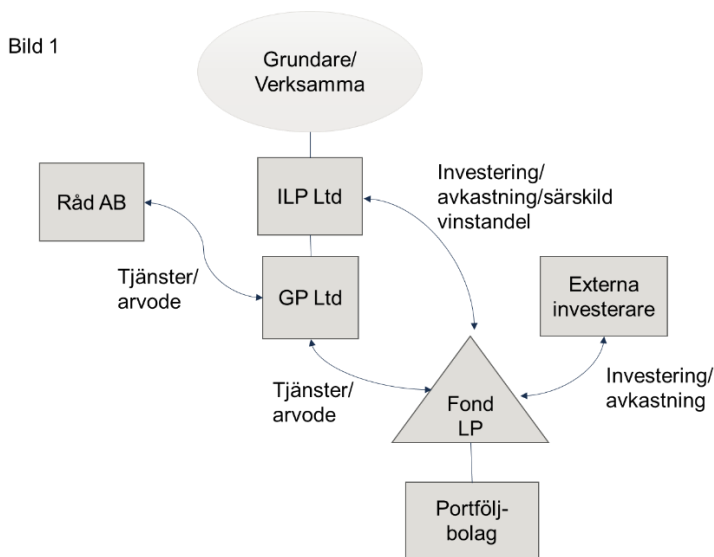
Riskkapitalfonder kan organiseras på många olika sätt. Nedan ges några förenklade exempel.

Internationellt används ofta den anglosaxiska associationsformen ”limited partnership”, förkortat LP. LP är en associationsform som liknar ett svenskt kommanditbolag på flera sätt. LP måste enligt associationsrättsliga bestämmelser dels ha minst två delägare och dels ha en delägare som är ansvarig för bolagets verksamhet och förpliktelser (general partner, förkortat GP) medan övriga delägars ansvar är begränsat till insatt kapital (limited partners). Ett LP kan vara lokaliserat på t.ex. Jersey eller Guernsey. Fonderna förvaltas av GP:n. De externa investerarna är limited partners.

För den vidare förståelsen kan redan här nämnas att 6 kap. 8 § IL innehåller kriterier för vad som ska behandlas som en utländsk juridisk

person vid tillämpning av svensk skattelag. Med utländsk juridisk person avses en utländsk association om, enligt lagstiftningen i den stat där associationen hör hemma, den kan förvärva rättigheter och åta sig skyldigheter, föra talan inför domstolar och andra myndigheter och enskilda delägare inte fritt kan förfoga över associationens förmögenhetsmassa. Ett LP som är bildat i t.ex. England, Jersey och Guernsey bedöms normalt inte uppfylla IL:s kriterier för en utländsk juridisk person och betraktas därför enligt svensk skatterätt närmast som ett enkelt bolag e.d. Ett LP bildat i t.ex. Skottland utgör däremot en juridisk person enligt svensk rätt och utgör enligt 5 kap. 2 a § IL en i utlandet delägarbeskattad juridisk person.

En fondstruktur kan exempelvis se ut som nedan (bild 1). Fonden har i det tänkta exemplet bildats av GP Ltd och ILP Ltd (ILP står för ”initial limited partner” dvs. den första delägaren i LP med begränsat ansvar). Bakom GP Ltd och ILP Ltd står verksamhetens grundare och eventuellt ytterligare kärntressenter.

Limited partners, d.v.s. de externa investerarna, har i detta exempel bjudits in att investera i fonden och betalar, utöver själva investeringen, ett löpande arvode till fonden. GP Ltd tillhandahåller tjänster till fonden i form av förvaltning och erhåller ett förvaltningsarvode från fonden. Grundare m.fl. är verksamma i Råd AB.

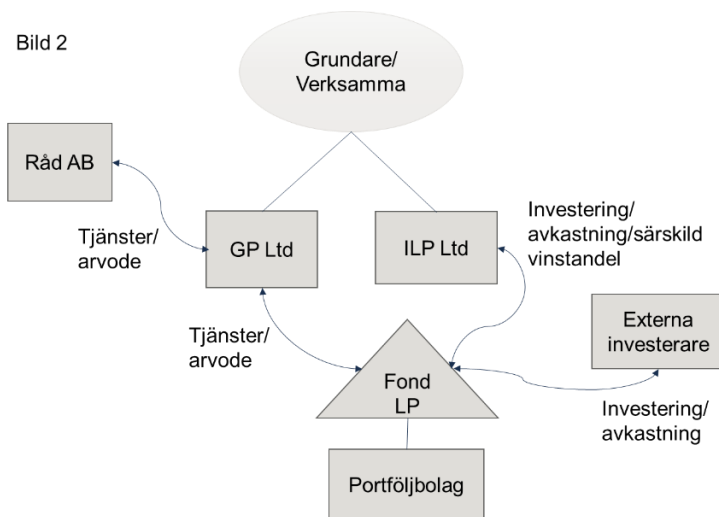
ILP Ltd erhåller dels samma avkastning som de externa investerarna i fonden och innehar dessutom en särskild vinstandel som ger möjlighet att erhålla en ökad andel av vinsten än de externa investerarna, om en på förhand överenskommen vinstnivå överträffas. Begreppet särskild vinstandel syftar på denna speciella rättighet avseende utfallet i en riskkapitalfond.

Vid starten av en fond kommer fondens grundare och de externa investerarna överens om vad som kan anses vara en förväntad, god avkastning. Det kan exempelvis vara att investerarna förväntar sig 7 procent årlig avkastning på investerat kapital. Så länge fondens avkastning

är lägre eller precis motsvarar den förväntade avkastningen delas vinsterna som uppkommer i fonden symmetriskt i förhållande till investerat kapital. Om avkastningen överstiger den förväntade vinstnivån delas den överstigande vinsten asymmetriskt på så sätt att de som står bakom fonden tilldelas en högre vinst än vad som motsvaras av deras investerade kapital. En vanlig fördelning är att de som står bakom fonden får 20 procent av de överstigande vinsterna och de externa investerarna får dela på resterande 80 procent.

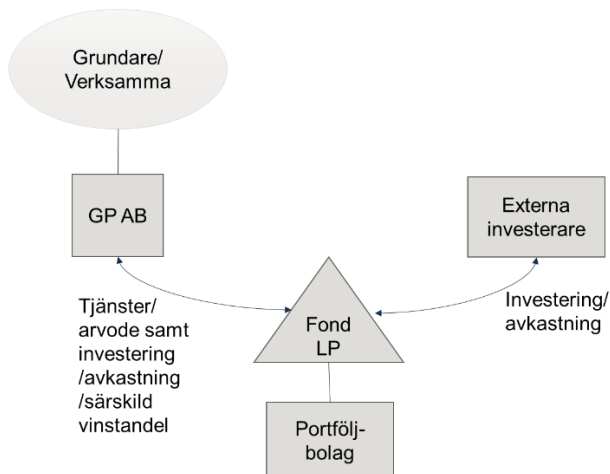
Särskild vinstandel, och det krav på medinvestering som är grunden för vinstandelen, är ett sätt att säkerställa att de som aktivt arbetar med fondförvaltningen har samma intresse som de passiva investerarna, för att skapa så god avkastning som möjligt i fonden. Institutional Limited Partners Association (ILPA), en intresseorganisation för institutionella investerare i riskkapitalfonder, beskriver i policydokumentet "ILPA Private Equity Principles" syftet med särskild vinstandel bl.a. enligt följande. "Alignment of interest between LPs and GPs is best achieved when GPs' wealth creation is primarily derived from carried interest and returns generated from a substantial equity commitment to the fund, and when GPs receive a percentage of profits after LP return requirements are met."

Den i bild 1 beskrivna fondstrukturen kan varieras på så sätt att den direkta innehavaren av särskild vinstandel, ILP Ltd ovan, inte behöver vara moderföretag till GP Ltd utan i stället kan vara t.ex. ett systerföretag. Företagen kan också sakna koncerngemenskap eller ingå i en s.k. oäkta koncern (bild 2).

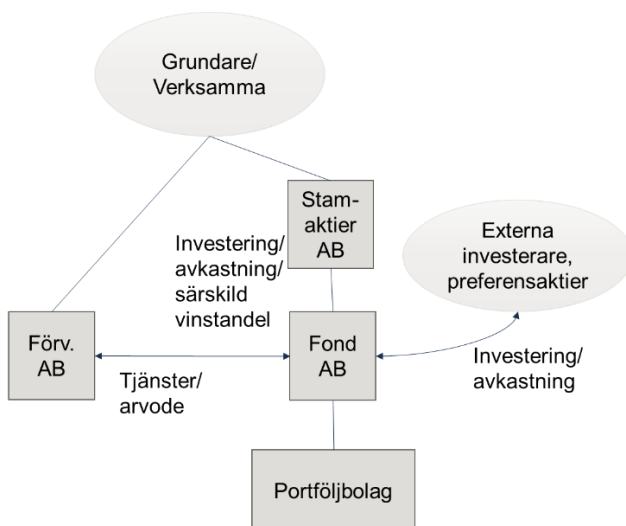
I Högsta förvaltningsdomstolens avgörande HFD 2014 ref. 71 var det fråga om särskild vinstandel som tillkom ett svenskt aktieföretag i egenskap av förvaltare av en alternativ investeringsfond som utgjordes av en i utlandet delägarbeskattad juridisk person. Det svenska aktieföretaget var också investerare i fonden och innehavare av särskild vinstandel (bild 3).

Bild 3

En riskkapitalfond kan även utgöras av ett aktiebolag (bild 4). I Skatterättsnämndens förhandsbesked den 5 november 2013 Dnr 15–13/D var det fråga om en riskkapitalfond organiserad som ett svenskt aktiebolag. Fonden förvaltades av ett annat svenskt aktiebolag, vilket ägdes av personer som var anställda i det förvaltande bolaget. Fonden hade två aktieslag, röststarka stamaktier som genom ett holdingbolag ägdes av samma personer som ägde det förvaltande bolaget och preferensaktier som till största del ägdes av externa investerare och till en mindre del av samma holdingbolag som ägde stamaktierna.

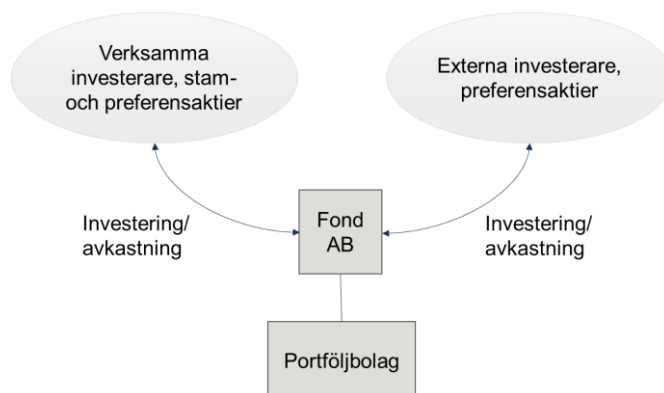
Bild 4

En alternativ investeringsfond kan också vara internt förvaltnad, vilket innebär att förvaltare och fond är en och samma juridiska person (bild 5). I Högsta förvaltningsdomstolens avgörande HFD 2021 ref. 40 var det fråga om en internt förvaltnad fond i form av ett svenskt aktiebolag. Fonden hade två aktieslag. A-aktier som var röststarka stamaktier vilka ägdes av bolagets grundare, styrelseledamöter och ett antal av de anställda och B-

aktier som var preferensaktier och som till största delen ägdes av externa investerare, men till viss del även av stamaktieägarna.

Bild 5

4.4 Tidigare lagstiftningsinitiativ

Finansdepartementet remitterade i mars 2012 promemorian Beskattning av vissa delägare i riskkapitalfonder (dnr Fi2012/1465). I promemorian föreslogs en beskattningsordning för delägare i kapitalföretag som har rätt till särskild vinstandel vid en riskkapitalfonds avyttring av andelar i ett portföljföretag.

I promemorian presenterades den nya termen kapitalföretag. Med kapitalföretag avsågs ett aktiebolag eller en ekonomisk förening som har rätt till en särskild vinstandel när en riskkapitalfond, direkt eller indirekt, avyttrar en andel i ett portföljföretag. Även ett aktiebolag eller en ekonomisk förening som, direkt eller indirekt, äger andelar i ett kapitalföretag föreslogs utgöra ett kapitalföretag.

Reglerna föreslogs endast omfatta riskkapitalfonder som förvärvar större innehav i portföljföretag. Med riskkapitalfond avsågs ett företag eller ett enkelt bolag vars verksamhet huvudsakligen består i att – direkt eller indirekt – förvärva, förvalta och avyttra andelar i företag om någon av andelarna är en andel i ett portföljföretag. Med portföljföretag avsågs ett onoterat företag under förutsättning att fondens innehav i företaget uppgår eller någon gång har uppgått till minst femtio procent av kapitalet eller rösterna. Med rätt till särskild vinstandel avsågs en rätt att få del av den vinst som uppkommer när andelar i ett företag avyttras och denna rätt överstiger den rätt som vid avyttringen tillkommer en övervägande del av de som har rätt att få del av vinsten.

Ett företag som inte längre är ett kapitalföretag enligt huvuddefinitionen föreslogs fortsätta att vara ett kapitalföretag under tio beskattningsår därefter. Reglerna skulle enligt förslaget tillämpas oavsett i vilken omfattning investeraren hade varit verksam i fondstrukturen.

Utdelningar och kapitalvinster på andelar i ett kapitalföretag föreslogs bli beskattade dels i inkomstslaget tjänst, dels i inkomstslaget kapital. Utdelning skulle tas upp i inkomstslaget tjänst upp till 90

inkomstbasbelopp för ett beskattningsår. Kapitalvinst skulle tas upp i inkomstslaget tjänst upp till 100 inkomstbasbelopp, med beaktande av avyttringsåret och de fem föregående beskattningsåren. Utdelning och kapitalvinst utöver vad som skulle tas upp i inkomstslaget tjänst skulle tas upp i inkomstslaget kapital.

Vissa andra delägarätter såsom vinstandelsbevis, kapitalandelsbevis och konvertibler föreslogs likställas med andelar. Även utdelning och kapitalvinst på andelar i ett företag som har varit kapitalföretag eller som, direkt eller indirekt, äger ett företag som har varit ett kapitalföretag föreslogs beskattas enligt reglerna för kapitalföretag om den fysiska personen eller närstående till denne äger andelar i ett annat kapitalföretag. Även ägande via handelsbolag föreslogs omfattas av de särskilda reglerna.

Reglerna om beskattning av andelar i kapitalföretag föreslogs ha företräde framför reglerna om kvalificerade andelar i 57 kap. IL, dock med undantag för särskilt kvalificerade andelar.

I promemorian föreslogs också särskilda regler om en fysisk persons kontroll av vissa andelar i handelsbolag, av kvalificerade andelar eller av andelar i kapitalföretag genom en kapitalförsäkring, trust eller liknande. Det föreslogs att utdelning och kapitalvinst på andelarna skulle tas upp till beskattning som om den fysiska personen i stället hade ägt andelen själv. Om sådana andelar kontrollerades av en juridisk person genom en kapitalförsäkring eller en trust föreslogs att även en fysisk person som genom förmånstagarförordnande eller liknande har rätt till ersättning från kapitalförsäkringen eller trusten skulle omfattas av reglerna. En avyttring av en kapitalförsäkring som innehåller sådana andelar som omfattades av förslaget skulle tas upp i inkomstslaget tjänst. Något avdrag för kapitalförlust vid avyttring av kapitalförsäkringen skulle enligt förslaget inte medges.

Det föreslogs även bl.a. särskilda regler avseende anskaffningsutgiften på kvalificerade andelar och andelar i kapitalföretag om dessa överfördes från en kapitalförsäkring till en fysisk person.

Vidare föreslogs en begränsning av avdragsrätten för ränta på vinstandelslån som utbetalas till andelsägare i kapitalföretag eller till någon som kontrollerar en andel i ett fåmansföretag eller ett kapitalföretag via en kapitalförsäkring, trust eller liknande, samt att begränsningsregler för vinstandelsränta skulle omfatta ränta till någon som innehar sådana delägarätter i eller avseende fåmans- eller kapitalföretag som likställs med andelar i fåmans- respektive kapitalföretag.

De skyldigheter att lämna uppgifter till Skatteverket som gällde för fåmansföretag respektive delägare i fåmansföretag föreslogs även gälla för kapitalföretag respektive delägare i kapitalföretag. Uppgiftsskyldigheten föreslogs utökas till att även omfatta avyttring av kapitalförsäkringar.

4.5 Uppdrag och genomförande

Utredaren har fått i uppdrag att analysera hur beskattningen av inkomster som härrör från särskild vinstandel kan bli mer förutsägbar för enskilda personer som är verksamma inom riskkapitalbranschen och att föreslå bestämmelser som möjliggör att en beskattning som motsvarar den som

gäller för inkomster från innehav av kvalificerade andelar i fåmansföretag uppnås. Utredaren ska vidare vid utformningen av förslaget särskilt beakta vikten av att beskattningen blir förutsägbar och därmed bidrar till att främja tillväxten, konkurrenskraften och innovations- och omställningsförmågan hos svenska företag. Utredaren ska också särskilt beakta risken för kringgåenden och lämna nödvändiga författningsförslag. Konsekvensutredningen ska uppfylla kraven enligt förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar och kommittéförordningen (1998:1474). Vid genomförandet av uppdraget ska samråd ske med Skatteverket och andra relevanta aktörer.

Utredningen har hållit sammanlagt tre möten med företrädare för Skatteverket och tre möten med företrädare för SVCA. SVCA har lämnat ett lagförslag till utredningen, ett förslag som Skatteverket fått möjlighet att kommentera.

Arbetet har genomförts i samarbete med en grupp tjänstemän inom Finansdepartementet. Gruppen har bidragit med bl.a. särskild ämneskunskap och ekonomisk analys.

5 Allmänt om beskattning av särskild vinstandel

5.1 Inledning

Som framgår av exemplen över riskkapitalfonder ovan äger grundare m.fl. del i fondverksamheten genom olika juridiska personer. Det är mycket vanligt att ägandet i förvaltande och investerande enheter går via egna privata bolag. Dessa kan vara svenska eller utländska. Utfallande belopp på särskild vinstandel tillfaller därför normalt inte dem som står bakom riskkapitalfonderna direkt utan går via mer eller mindre komplexa ägarstrukturer.

En grundfråga i många av de skatteprocesser som rör särskild vinstandel är vad en sådan andel egentligen är för något. Annorlunda uttryckt, vad är den särskilda vinstandelens sanna natur? Beroende på vilken syn man har kan utfallande belopp betraktas som en del av vinst vid avyttring av portföljbolag (kapitalinkomst) eller som en ersättning för individuellt utförda arbetsprestationer (tjänsteinkomst), eller en kombination av de två.

I Sverige finns det inte några skatteregler som riktar sig specifikt till delägare och andra intressenter i riskkapitalfonder. Vanliga skatteregler gäller alltså. I flera andra länder har det tagits fram bestämmelser som reglerar beskattningen av särskild vinstandel. Utredningen har hämtat in översiktliga uppgifter om sådan lagstiftning för referensändamål. Uppgifterna har hämtats dels från en sammanställning över hur länder beskattar särskild vinstandel som har upprättats inom EY och getts in till utredningen av SVCA, daterad den 9 oktober 2024, dels från respektive

lands skattemyndighets hemsida². En genomgång av lagstiftning i andra länder görs i avsnitt 5.2.

En beskrivning av ett antal skatteprocesser rörande särskild vinstandel lämnas i avsnitt 5.3.

5.2 Lagstiftning i andra länder

Danmark

I Danmark infördes år 2009 särskilda regler för beskattning av inkomst från en särskild vinstandel, s.k. merafkast (lag nr 525 som antogs den 12 juni 2009). Fysisk person som mottar inkomst direkt beskattas som ”övrig personlig inkomst” med en skattesats upp till 52,07 procent. Några socialavgifter tas inte ut på beloppet.

Om inkomsten i stället mottas indirekt via ett eget bolag beskattas individen med en skattesats om 22 procent dels när bolaget mottar inkomsten enligt s.k. CFC-regler³, dels för utdelningar eller kapitalvinster från det egna bolaget enligt vanliga regler. Inte heller i det fallet utgår socialavgifter.

Avkastning som är proportionerlig mot andra investerare beskattas som inkomst från aktier med en skattesats om 27 eller 42 procent.

I den danska lagstiftningen uppställs inget krav på att den person som får överavkastningen ska vara en anställd eller någon som agerar rådgivare till fonden, utan kriterierna knyts till rätten till en asymmetrisk vinstandel i förhållande till investerat kapital. Om en inkomst faller utanför de särskilda reglerna kan avkastningen antingen beskattas som en tjänsteinkomst som genererar socialavgifter, vilket ger en skattesats om ca 55,9 procent, eller som en kapitalinkomst med en skattesats om 42 procent.

Frankrike

I Frankrike beskattas inkomster som härrör från särskild vinstandel som kapitalinkomst under förutsättning att följande kriterier är uppfyllda. Fonden måste vara en investeringsstruktur inom EES vars huvudsakliga syfte är att investera i aktier i onoterade företag. Den enskildes rätt till särskild vinstandel ska ges genom andelar som förvärvats till marknadsvärde och förvärvet måste ske när den enskilde har ett anställnings- eller uppdragsförhållande med anknytning till fonden och med marknadsmässig lön. Rätten till särskild vinstandel måste också vara förenad med en total medinvestering om minst 1 procent av utfäst kapital i fonden, eller minst 0,5 procent om fonden har mer än 1 miljard euro i utfäst kapital. Inkomst från den särskilda vinstandelen får betalas ut tidigast efter fem år.

Om de särskilda reglerna är tillämpliga beskattas inkomsten med en skattesats om 30 procent inklusive socialavgifter.

² Danmark: skat.dk, Frankrike: impots.gouv.fr, Italien: finanze.gov.it, Nederländerna: belastingdienst.nl, Spanien: sede.agenciatributaria.gob.es, Storbritannien: gov.uk och Tyskland: bzst.de.

³ CFC står för ”Controlled Foreign Company” och med CFC-regler avses att en ägare – fysisk eller juridisk person – beskattas för inkomster som tillkommer ett skattesubjekt som ägaren kontrollerar, som om det vore ägarens inkomst.

Om rekvisiten för de särskilda reglerna inte är uppfyllda beskattas inkomsten som tjänsteinkomst med en marginals katt upp till 49 procent, samt socialavgifter.

Italien

I Italien finns särskilda regler avseende investeringar som ger rätt till en asymmetrisk avkastning i förhållande till investerat kapital. För att reglerna ska vara tillämpliga måste rätten till asymmetrisk avkastning vara förenad med en total medinvestering om minst 1 procent, utbetalningar får ske först efter det att övriga investerare har fått tillbaka investerat kapital plus en viss förutbestämd minimiavkastning och den enskilde måste äga andelarna i minst 5 år.

Om villkoren är uppfyllda beskattas inkomsterna som kapitalinkomster med en skattesats om 26 procent. Socialavgifter utgår inte.

Om villkoren inte är uppfyllda beskattas inkomsten i stället som tjänsteinkomst med en högsta marginals katt om 46 procent, plus socialavgifter.

Nederländerna

I Nederländerna finns särskilda regler avseende beskattning av ”förmånlig avkastning”. De särskilda reglerna gäller under förutsättning att möjligheten att få göra investeringen beror på anställning eller andra arbetsprestationer, att investeringen görs i instrument som berättigar till en avkastning som överstiger investerarens proportionella andel av vinsten efter att övriga investerare har fått en förbestämd minimiavkastning, att den enskilde äger rätten till inkomst genom ett mellanliggande aktiebolag med visst lägsta ägarandel och att det nämnda aktiebolaget delar ut minst 95 procent av sina vinster under året. De särskilda reglerna innebär att avkastningen beskattas som kapitalinkomst med en högsta marginals katt om 33 procent. Socialavgifter utgår inte.

Om villkoren inte är uppfyllda beskattas inkomsterna i stället som tjänsteinkomst med en högsta marginals katt om 49,5 procent. Socialavgifter utgår inte heller i det fallet.

Spanien

Inkomst från särskild vinstandel beskrivs som inkomst från instrument som har särskilda ekonomiska rättigheter i en alternativ investeringsfond eller en jämförbar fond och som tillfaller befattningshavare eller anställda i fondverksamheten.

Särskilda regler avseende beskattning av sådana inkomster är tillämpliga under följande förutsättningar. Fonden ska vara en spansk alternativ investeringsfond enligt AIFM-direktivet eller en utländsk jämförbar fond, den enskilde ska ha ett anställnings- eller uppdragsförhållande med fonden eller annat bolag inom samma sfär, utbetalning ska ske först efter att övriga investerare har fått tillbaka investerat kapital plus en förutbestämd minimiavkastning och den enskilde måste äga andelarna som ger rätt till inkomsten i minst 5 år.

Om de särskilda reglerna är tillämpliga gäller samma skattesatser som enligt generella regler om tjänstebeskattning men endast 50 procent av inkomsten tas upp till beskattning. Enligt de generella reglerna gäller en

högsta marginalskatt om 54 procent. Socialavgifter utgår med 38,5 procent (begränsat till ett totalt underlag om högst 56 000 euro per år).

Storbritannien

I Storbritannien finns för skatteändamål två alternativa definitioner av särskild vinstandel. I båda fallen krävs att den enskilde förvärvar de andelar som ger rätt till särskild vinstandel som ett led i sin anställning, alternativt att fonden innehar underliggande tillgångar en viss lägsta innehavstid. Om dessa villkor är uppfyllda beskattas inkomst från särskild vinstandel som inkomst av kapital. Skattesatsen för kapitalvinster uppgår till 28 procent (32 procent från och med april 2025), för ränteinkomster till 45 procent och för utdelningar till 39,35 procent. Om kriterierna inte är uppfyllda kan avkastningen i stället beskattas som tjänsteinkomst med en högsta skattesats om 45 procent plus socialavgifter om 15,8 procent.

Regeringen i Storbritannien har aviserat att ändringar kan komma att träda i kraft i april 2026. Dessa ändringar kommer enligt nuvarande plan bl.a. innebära att den effektiva skattesatsen för inkomster från särskild vinstandel uppgår till 34,1 procent.

Tyskland

I Tyskland finns ett särskilt regelverk för beskattning av inkomst från särskild vinstandel. En sådan inkomst beskrivs som en asymmetrisk avkastning som tillkommer nyckelpersoner i fonden för deras medinvestering i och arbete avseende fonden. Regelverket är begränsat till fonder som är bildade som vissa specifika associationsformer och avser vinster i fonden som utbetalas först efter att övriga investerare har fått tillbaka investerat kapital och som betalas ut till ett tillgångsförvaltande partnerskap som är skattemässigt transparent och som inte är fondens förvaltare.

Om villkoren är uppfyllda beskattas inkomster som härrör från den särskilda vinstandelen med en marginalskatt om 28,5 procent exklusive kyrkoskatt. Socialavgifter utgår inte.

Om det särskilda regelverket inte är tillämpligt beskattas inkomsten i regel som tjänsteinkomst med en högsta marginalskattesats om 47,5 procent exklusive kyrkoskatt. Socialavgifter utgår då med 20 procent (begränsat till ett underlag om ca 90 000 euro per år).

5.3 Domstolsavgöranden m.m. avseende inkomster som härrör från särskild vinstandel

Frågan om hur särskild vinstandel ska behandlas skattemässigt i Sverige har varit föremål för prövning i ett stort antal processer hos Skatteverket och i svenska domstolar. De flesta avgöranden gäller inte beskattningen av direkt mottagande av särskild vinstandel (i regel är det förvaltaren eller annan juridisk person i samma koncern som förvaltaren som har haft rätt till särskild vinstandel) utan avgöranden rör delägare som genom aktieäggande i förvaltaren eller genom innehav av andra instrument indirekt kunnat tillgodogöra sig den särskilda vinstandelen. Nedan redovisas ett urval.

Pilotmålet avseende NC Advisory AB, Kammarrätten i Stockholm 2013-12-19, mål nr 8755-12

Det första målet som prövades gällde skattskyldighet för särskild vinstandel och arbetsgivaravgifter avseende år 2006 och 2007. De aktuella fonderna (Nordic Capital III, IV och V) utgjordes av LP hemmahörande i Jersey. Fondstrukturerna hade etablerats av grundare ("Key Executives") hemmahörande i Sverige, genom två bolag bildade i Jersey, moderbolaget ILP och dotterbolaget GP, se bild 1 ovan i avsnitt 4.3. GP hade ingått ett avtal med NC Advisory AB, där bl.a. Key Executives var anställda, att bolaget skulle tillhandahålla rådgivningstjänster till GP. Grundarnas investering i fonderna gjordes genom ILP och enligt fondavtalet hade ILP rätt till särskild vinstandel förutsatt att fondernas avkastning översteg avtalade nivåer. Utöver grundarnas aktieäggande i ILP finansierades delar av ILP:s investering i fonden genom en sorts vinstandelslån, s.k. PLA, som vissa anställda i det svenska rådgivningsbolaget och dess utländska systerbolag fick teckna.

Skatteverket gjorde gällande att den verkliga innebörden av avtalen och fondstrukturerna var att den särskilda vinstandelen skulle hänföras till NC Advisory AB på grund av Key Executives och de övriga anställdas arbetsinsatser i det bolaget och att bolaget skulle påföras arbetsgivaravgifter.

Kammarrätten i Stockholm fann det utrett att den värdetillväxt som skett i fonderna var hänförlig till en mängd olika omständigheter och inte enbart till rådgivarnas arbetsinsatser. Inkomsten från den särskilda vinstandel som tillfallit ILP kunde inte anses utgöra ersättning för de anställdas arbetsprestationer som anställda i NC Advisory AB. Det saknades därför förutsättningar att beskatta inkomsten från den särskilda vinstandelen hos NC Advisory AB och att påföra bolaget arbetsgivaravgifter.

Skatterättsnämndens förhandsbesked den 5 november 2013 Dnr 15-13/D

I ett förhandsbesked prövade Skatterättsnämnden i november 2013 frågan om den s.k. utomståenderegeln tillämpning i en svensk fondstruktur, se bild 4 ovan i avsnitt 4.3. Koncernen bestod från början av holdingbolaget Y AB och dotterföretaget Z AB. Delägare i Y AB var anställda och verksamma i betydande omfattning i Z AB, varför aktierna i Y AB var kvalificerade andelar. Z AB förvärvade samtliga aktier i det nybildade Å AB. Aktierna i Å AB delades upp i två aktieslag, A Stam och B Preferens. En A-aktie medförde tio röster och en B-aktie en röst. B-aktierna hade företrädesrätt till utdelning upp till ett visst belopp. Det nybildade X AB förvärvade sedan samtliga A-aktier i Å AB och utomstående investerare förvärvade B-aktier, så att det utomstående ägandet successivt ökade och uppgick till 80 procent av kapitalet i Å AB vid tiden för ansökan om förhandsbesked. X AB ägdes av samma fysiska personer som ägde Y AB. Ingen av delägarna var verksam i X AB som endast agerade holdingbolag. Enligt förvaltningsavtal skulle Z AB leda och administrera den löpande verksamheten i Å AB och dess dotterbolag, delta i eller utföra angivna uppgifter såsom köp och försäljningar samt göra investeringsbedömningar. Frågorna i förhandsbeskedet gällde dels om innehavet i X AB var kvalificerat eller inte och dels om utomståenderegeln var tillämplig. Skatterättsnämnden fann med hänvisning till bl.a. HFD

2013 ref. 11 I att de arbetsinsatser som sökanden utförde i Å AB som anställd i Z AB skulle beaktas vid bedömningen av om han var verksam i betydande omfattning i Å AB, vilket medförde att andelarna i X AB var kvalificerade. Med hänsyn till att det av ansökan framgick att det, före den tidpunkt då utomstående förvärvade andelar i Å AB, pågick ett planeringsarbete för investeringsverksamheten, bedömdes bolaget ha bedrivit en verksamhet av betydelse redan innan det utomstående ägandet uppkom. Utomståenderegeln bedömdes därmed vara tillämplig först efter den i 57 kap. 5 § IL stadgade femårsperioden, om det inte fanns särskilda skäl. De affärsmässiga sambanden mellan bolagen och vad som i övrigt anförts i ansökan utgjorde enligt Skatterättsnämnden inte ett sådant särskilt skäl som medför att aktierna trots ett betydande utomstående ägande skulle anses som kvalificerade andelar även efter femårsperiodens utgång.

HFD 2014 ref. 71

I Högsta förvaltningsdomstolens avgörande HFD 2014 ref. 71, ett förhandsbesked, var det fråga om behandlingen av en särskild vinstandel som tillkom ett svenskt aktiebolag i egenskap av AIF-förvaltare (se bild 3 i avsnitt 4.3 ovan). Fonden utgjordes av en i utlandet delägarbeskattad juridisk person. Av ansökan om förhandsbesked framgick att bolagsmännen avtalat att fördela vinsten i fonden upp till en viss nivå i proportion till respektive bolagsmans kapitalandel dvs. 2 procent till förvaltaren och 98 procent till övriga investerare. Över denna nivå skulle vinsten i stället fördelas på så sätt att förvaltaren fick 20 procent och övriga investerare 80 procent.

Högsta förvaltningsdomstolen uttalade att vid beskattningen av resultatet i handelsbolag och kommanditbolag är utgångspunkten att den fördelning som överenskommits mellan delägarna ska gälla. Den beslutade fördelningen kan enligt rättspraxis frångås om den innebär en obehörig inkomstfördelning eller annars framstår som orimlig och väsentligen betingad av skatteskal. Framför allt gäller detta när delägarna är närstående eller på annat sätt befinner sig i en intressegemenskap. Samma principer som gäller för vinstfördelningen i handelsbolag och kommanditbolag får anses vara tillämpliga på i utlandet delägarbeskattade juridiska personer. Högsta förvaltningsdomstolen fann att de undantagssituationer som i rättspraxis föranlett avsteg från den avtalade vinstfördelningen inte förelåg i detta fall.

I skatterättsnämnden ansåg majoriteten (tre ledamöter) att den särskilda vinstandelen skulle anses utgöra en resultatbaserad ersättning för de tjänster som GPAB utförde för fondens räkning vid sidan om det avtalade förvaltningsarvodet och att den därför skulle tas upp som intäkt i inkomstslaget näringsverksamhet. Två ledamöter var skiljaktiga vad avser motiveringen och menade att det borde vara fråga om en tolkning av 25 a kap. 20 § IL som rör undantag från beskattning för näringsbetingade andelar som innehas via ett handelsbolag och menade att uttrycket ”belöper sig på” i det aktuella lagrummet bör tolkas snävt med innebörden att skattefrihet endast gäller till den del de näringsbetingade andelarna motsvaras av förvaltarens investering. Överstigande avkastning skulle alltså vara skattepliktig. Ytterligare en ledamot var skiljaktig och menade att uttrycket ”belöper sig på” ska ta fasta på resultatfördelningen enligt

bolagsavtalet och inte på bolagsmannens kapitalinsats, varför hela det resultat som fördelades till förvaltaren skulle vara skattefritt enligt 25 a kap. 20 § IL. Majoriteten i HFD (fyra ledamöter) gjorde samma bedömning som de två skiljaktiga ledamöterna i skatterättsnämnden, dvs. att uttrycket ”belöper sig på” i 25 a kap. 20 § bör tolkas snävt med innebörden att skattefriheten endast gäller till den del de näringsbetingade andelarna motsvaras av förvaltarens investering.

2017 års avgöranden rörande individbeskattning

I april 2017 avgjorde Kammarrätten i Stockholm en rad mål som gällde beskattning av delägare i riskkapitalfonderna Nordic Capital, Altor, Segulah, EQT, Triton, Industri Kapital och Litorina.

Vad gäller *Nordic Capital* var det delvis fråga om samma inkomster och samma år som prövats i domstolsprocessen avseende arbetsgivaravgifter men även senare år (se t.ex. Kammarrätten i Stockholm 2017-04-27 mål nr 4517-4523-16 och bild 1 i avsnitt 4.3 ovan). Skatteverket yrkade i kammarrätten att avkastning på s.k. PLA skulle beskattas som inkomst av tjänst, alternativt enligt 57 kap. IL, och att Key Executives skulle beskattas enligt 57 kap. IL för avkastning från aktieinnehav i fondstrukturerna. Kammarrätten fann att Key Executives varit verksamma i betydande omfattning i GP-bolagen, varför avkastning från såväl aktieinnehav som PLA hos dessa skulle beskattas enligt 57 kap. IL. Vad gällde övriga anställda som inte var aktieägare i ILP/GP utan endast investerat i PLA, gjorde domstolen bedömningen att PLA inte utgjorde vinstandelslån då avkastningen på PLA av domstolen uppfattades utgöra en del av den vinst som uppstår i de specifika portföljbolag där ILP investerat de utlånade pengarna och inte del av ILP (dvs. låntagarens) vinst eller utdelning. Domstolen fann att denna avkastning skulle ses som ersättning för utfört arbete och inte som avkastning på kapital samt att beskattning skulle ske i inkomstslaget tjänst.

Vad gäller *Altor* var fondstrukturerna snarlika med dem som beskrivits ovan avseende *Nordic Capital* (se bild 1 i avsnitt 4.3) med den skillnaden att vissa anställda ägde sina PLA via helägda holdingbolag. PLA bedömdes av Kammarrätten utgöra vinstandelslån. Såväl Key Executives som övriga anställda som genom aktieinnehav och PLA fått del av särskild vinstandel bedömdes ha varit verksamma i betydande omfattning i GP-bolagen och beskattades därför enligt 57 kap. IL (se t.ex. Kammarrätten i Stockholm, 2017-04-27 mål nr 5741-14 m.fl.).

Även *Segulahs* och *EQT:s* fondstrukturer såg i princip likadana ut som beskrivits ovan (se bild 1 i avsnitt 4.3) med den skillnaden att det inte fanns några vinstandelslån utan endast aktieäggande. Investeringsrådgivarna bedömdes vara verksamma i betydande omfattning i GP-bolagen, varför avkastning på rådgivarnas aktieinnehav beskattades enligt 57 kap. IL (se t.ex. Kammarrätten i Stockholm, 2017-04-27 mål nr 955615 och 9557-15 respektive mål nr 4458-4464-16).

Även *Triton* hade en fondstruktur som liknade den som beskrivits ovan med den skillnaden att förvaltaren av fonden och mottagaren av särskild vinstandel inte var moder/dotterföretag utan sidoordnade i parallella ägarstrukturer (bild 2 i avsnitt 4.3.). Investeringsrådgivare ansågs vara verksamma i betydande omfattning i förvaltarbolaget. Kammarrätten

bedömde vidare att förvaltaren var den som egentligen hade rätt till särskild vinstandel och att bolaget som tagit emot den särskilda vinstandelen fick anses bedriva samma eller likartad verksamhet som förvaltaren genom att den särskilda vinstandelen överförts dit, varför aktieinnehavet som indirekt gett rätt till särskild vinstandel ansågs kvalificerat enligt 57 kap. IL (se t.ex. Kammarrätten i Stockholm 2017-04-27 mål nr 452-455-16).

Även inom *Industri Kapital-gruppen* (IK) var det fråga om fonder i form av Limited Partnerships. Anställda i bl.a. svenska rådgivningsbolag hade fått möjlighet att genom låneinstrument investera i GP-bolaget och på så sätt tillgodogöra sig avkastning hänförlig till den särskilda vinstandelen. I Kammarrätten i Stockholms avgörande den 27 april 2017, mål nr. 3949-3952-16 som gäller år 2008, 2009, 2011 och 2012, hade investeringen i GP-bolaget gjorts genom en kapitalförsäkring. Kammarrätten uttalade att den skattskyldige själv uppgett att hon fått göra den indirekta investeringen i GP-bolagen på grund av sin anställning. Möjligheten att få inkomster av aktuellt slag hade endast getts till de personer som har varit anställda och som hade haft särskilt betydelsefulla positioner inom IK-gruppen. Mot den bakgrunden ansåg kammarrätten att de aktuella ersättningarna som betalats till en kapitalförsäkring är inkomster som utgått till följd av arbete och att det därmed rörde sig om sådana inkomster som normalt ska beskattas i inkomstslaget tjänst. Kammarrätten uttalade också att det inte framkommit några omständigheter som tyder på att inkomsterna skulle kunna beskattas enligt reglerna om fåmansföretagsbeskattning i 57 kap. IL. Enligt domstolen stod det klart att det är investeringsrådgivarens arbete inom IK-gruppen som är grunden till att de aktuella ersättningarna har betalats ut till kapitalförsäkringen. Det är därmed inte fråga om sådan kapitalavkastning i en kapitalförsäkring som inte ska beskattas utan den del av inkomsterna i kapitalförsäkringen som grundar sig på särskild vinstandel ska beskattas i inkomstslaget tjänst. Rätt beskattningstidpunkt bedömdes vara när beloppen betalats till kapitalförsäkringen.

Avgöranden avseende *Litorina* gällde en svensk fondstruktur. Den aktuella fonden var bildad i form av ett kommanditbolag. Ett aktiebolag som var komplementär i kommanditbolaget var förvaltare av fonden och fattade samtliga beslut om fondens verksamhet. Kammarrätten fann att komplementärens delägare ansågs ha ett sådant inflytande över kommanditbolaget att detta bedömdes utgöra ett fåmanshandelsbolag enligt 56 kap. 4 § IL. Då ägarna också bedömdes vara verksamma i betydande omfattning i kommanditbolaget bedömdes innehavet i komplementären som kvalificerat enligt 57 kap. IL (se t.ex. Kammarrätten i Stockholm, 2017-04-27 mål nr 9556-15 m.fl.).

HFD 2018 ref. 31

Efter Kammarrätten i Stockholms domar den 27 april 2017 mottog Högsta förvaltningsdomstolen ett stort antal ansökningar om prövningstillstånd. Ett begränsat prövningstillstånd meddelades i ett av målen avseende EQT. Prejudikatfrågan som ställdes upp var om en person kunde anses vara verksam i betydande omfattning i ett fåmansföretag när denne är anställd i ett annat företag och inom ramen för denna anställning utför tjänster åt fåmansföretaget. Frågan besvarades jakande med hänvisning till HFD

2013 ref. 11. I övrigt fann Högsta förvaltningsdomstolen att det inte fanns skäl att meddela prövningstillstånd i målen i de delar de vilandeförklarats.

Fortsatta avgöranden avseende Industri Kapital

Anställda inom IK-sfären tjänstebeskattades i 2017 års kammarrättsavgöranden som gällde år 2012 och tidigare år. Kammarrätten i Stockholm avgjorde den 19 december 2019, mål nr 2452–2455-19, mål som rörde år 2013 och 2014 för en av de anställda. I domen framgår att andelarna i GP-bolagen överlätits från en kapitalförsäkring till ett helägt holdingbolag. Skatteverket gjorde i dessa mål gällande att det helägda holdingbolaget var rätt mottagare av den särskilda vinstandelen och att den i enlighet med HFD 2014 ref. 71 skulle beskattas som inkomst av näringsverksamhet i bolaget. Kammarrätten instämde i förvaltningsrättens bedömning att den av bolaget mottagna avkastningen inte utgjorde en skattefri kapitalvinst på näringsbetingade andelar. Kammarrätten i Stockholm avgjorde samma dag också mål nr 4065-19 och 4066-19 avseende samma anställda och samma investering, men avseende år 2015. Skatteverket gjorde i dessa mål gällande att rätt skattesubjekt för den särskilda vinstandelen skulle vara den anställda som enligt verket var det rättssubjekt som utfört uppdraget och som hade rätt till vederlaget. Inkomsten från den särskilda vinstandelen ansågs nu inte utgöra avkastning på holdingbolagets investering utan den utgjorde rätteligen en ersättning för en arbetsprestation som utförts av den skattskyldige personligen. Skatteverket menade att ersättningens skattemässiga karaktär inte förändrats enbart för att den har skjutits in i en av den anställda ägd fåmansbolagsstruktur. Kammarrätten instämde i förvaltningsrättens bedömning att inkomst som grundar sig på särskild vinstandel och som mottagits av det helägda holdingbolaget utgjorde ersättning för arbete som skulle beskattas hos den skattskyldige i inkomstslaget tjänst.

Ändrad bedömning avseende Nordic Capital

I domstolsavgöranden år 2020 fann Kammarrätten i Stockholm skäl att göra en annan bedömning avseende delvis samma och delvis likalydande PLA som vid 2017 års avgöranden av domstolen inte hade bedömts utgöra vinstandelslån, se t.ex. Kammarrettens i Stockholms dom den 13 november 2020 mål nr. 6057–6061-19. Frågan i målet var om avkastning som härrörde från särskild vinstandel som betalats ut till den skattskyldige eller till hans helägda bolag i form av PLA-avkastning skulle beskattas som inkomst av tjänst härrörande från arbetsinsatser eller – såsom förvaltningsrätten hade funnit – om han ska anses ha innehaft en sådan delägarrätt, i form av vinstandelsbevis, som avses i 57 kap 2 § andra stycket IL och som innebär att bestämmelserna i 57 kap. IL är tillämpliga på de utbetalningar som skett till den skattskyldige personligen och att han inte skulle beskattas alls för utbetalningarna till hans bolag. Kammarrätten bedömde att PLA-avkastningen skulle anses vara vinstandelsränta och att lånet utgjorde ett vinstandelslån, dvs. en sådan delägarrätt som omfattas av reglerna i 57 kap. IL.

AAC Capital

Kammarrätten i Stockholm avgjorde den 15 juli 2021 ett antal mål avseende AAC Capital, ett nederländskt riskkapitalbolag (se t.ex. mål nr 1125-20). I likhet med vad som beskrivits ovan avseende Triton var förvaltaren av fonden och mottagaren av särskild vinstandel inte moder/dotterbolag utan sidoordnade i parallella ägarstrukturer (se bild 2 i avsnitt 4.3.) Den skattskyldige, en investeringsrådgivare, ansågs vara verksam i betydande omfattning i förvaltarbolaget men kammarrätten bedömde i det här fallet att Skatteverket inte visat att det bolag som enligt fondavtalen hade rätt till och som också tagit emot inkomst från den särskilda vinstandelen, bedrev samma eller likartad verksamhet som förvaltaren. Aktieinnehavet som indirekt gett rätt till särskild vinstandel ansågs därmed inte kvalificerat enligt 57 kap. 1L och mottagen utdelning beskattades i sin helhet i inkomstslaget kapital.

HFD 2021 ref. 40

Målet gällde en alternativ investeringsfond i form av ett svenskt aktiebolag, Valedo Partners Fund I AB (se bild 5 i avsnitt 4.3). Fonden hade ett aktiekapital om 500 000 kr fördelat på 100 000 A-aktier och 400 000 B-aktier. A-aktierna var stamaktier med tio röster per aktie. De ägdes av bolagets grundare, styrelseledamöter och ett antal av de anställda. B-aktierna var preferensaktier med en röst per aktie och ägdes till ca 90 procent av externa investerare. Resterande ca 10 procent ägdes av A-aktieägarna och deras anhöriga. Fonden och dess aktieägare hade slutit ett investeringsavtal mellan sig, med innebörden att B-aktieägarna förbundit sig att lämna aktieägartillskott till bolaget med sammanlagt upp till en miljard kronor varav 2,5 procent fick användas för bolagets allmänna verksamhetskostnader i form av t.ex. löner och lokalkostnader. Om A-aktieägarna skulle ta ut högre löner än vad som rymdes inom det utrymmet hade B-aktieägarna rätt att lösa ut A-aktieägarna. I investeringsavtalet fanns vidare bestämmelser om hur vinsten i fonden skulle fördelas. B-aktieägarna hade förtur till utdelning upp till det belopp som de hade investerat med påslag för en årlig ränta om tio procent. Utdelning av vinster utöver detta belopp skulle fördelas lika mellan alla aktieägare, dvs. A-aktieägarna fick 20 procent och B-aktieägarna 80 procent av denna del av utdelningen.

Det var ostridigt att de inblandade bolagen var fåmansföretag, att den delägare som målet gällde varit verksam i betydande omfattning i fonden samt att utomstående ägde del i bolaget i betydande omfattning. Frågan i målet var om det, trots det utomstående ägandet, fanns särskilda skäl att anse att andelarna var kvalificerade. Högsta förvaltningsdomstolen fann att avtalen mellan parterna visserligen motverkade att det som enligt investeringsavtalet kunde tas ut som lön i stället togs ut som utdelning. Avtalskonstruktionen i sig begränsade dock hur stor del av ersättningen till de arbetande delägarna som kunde tas ut i form av lön. Av investeringsavtalet följde att lönerna inte kunde överstiga en viss nivå. I den valda konstruktionen låg vidare att den rörliga delen av ersättningen skulle lämnas som utdelning och inte som lön. Inom ramen för den satta strukturen, med aktier av olika slag och avtal som reglerade hur vinsten skulle fördelas, kunde det utomstående ägandet därför inte anses motverka

att arbetsinkomster omvandlas till kapitalinkomster. Tvärtom möjliggjorde den valda konstruktionen just detta. Det fanns därmed särskilda skäl att, trots det utomstående ägandet, anse att andelarna var kvalificerade enligt 57 kap. IL.

Riverside Company

Kammarrätten i Stockholm avgjorde den 21 december 2021 ett antal mål avseende Riverside Company, ett amerikanskt riskkapitalbolag (se t.ex mål nr 3466-21). Skattskyldiga ägde via egna holdingbolag Class C-andelar i en fond, en andelskategori som var förbehållen anställda inom riskkapitalsfären. Kammarrätten bedömde att den i målet aktuella fonden var sådan att investerarna gemensamt ägde tillgångarna i fonden och anförde att innehavarna av Class C-andelar, utan att betala för dessa, fått rätt till en högre avkastning från fonden än de övriga investerarna. Kammarrätten fann det inte sannolikt att övriga investerare skulle gå med på en sådan asymmetrisk vinstfördelning om inte innehavarna av Class C-andelar bidrog med en motprestation som kunde motivera detta. Med hänsyn till att det inte framkommit annat än att avkastningen var en ersättning till bl.a. de som arbetat i princip heltid med Riversides fonder och att rätten till ersättningen inte krävt någon särskild kapitalinsats bedömde kammarrätten att utbetalningarna till det helägda holdingbolaget utgjorde ersättning för den skattskyldiges arbete och att beskattning skulle ske i inkomstslaget tjänst.

NIAM

Kammarrätten i Stockholm avgjorde den 5 april 2023 ett antal mål avseende NIAM IV Investments KB (se t.ex mål nr 4074-22 och 4076-4077-22). Kommanditbolaget i fråga hade ägt andelar i fastighetsfonden Niam Nordic Fund IV LP. Kommanditbolagets verksamhet bestod i att genomföra och förvalta delägarnas investering i fonden och enligt fondavtalet hade kommanditbolaget en särskild vinstandel, vilket innebar att kommanditbolaget tilldelats avkastning från fonden som översteg vad det hade haft rätt till om fördelningen av resultatet i fonden hade skett utifrån vad var och en av investerarna hade tillskjutit fonden. Kommanditbolaget såldes i två steg. Först sålde flertalet andelsägare sina andelar till ett aktiebolag och sedan sålde aktiebolaget och resterande andelsägare sina andelar till ett i förhållande till NIAM utomstående underskottsforetag. Enligt det senare överlåtelseavtalet skulle förvärvaren ta upp kommanditbolagets resultat till beskattning. Köpeskillingen motsvarade 94 procent av de likvida medel som fanns i kommanditbolaget och som var bolagets enda kvarvarande tillgång. De skattskyldiga deklarerade försäljningen av kommanditbolaget i inkomstslaget kapital. Skatteverket ansåg att den avtalade fördelningen av resultatet i kommanditbolaget var orimlig och uteslutande betingad av skatteskal. Kammarrätten instämde i bedömningen, vilket medförde att de skattskyldiga beskattades i inkomstslaget näringsverksamhet för överskottet som uppkommit i kommanditbolaget före andelsöverlåtelsen. Vidare påfördes särskild löneskatt på överskott av passiv näringsverksamhet.

Skatterättsnämndens förhandsbesked 43-24/D

Skatterättsnämnden meddelade den 2 oktober 2024 ett förhandsbesked avseende beskattning av inkomster som härrör från särskild vinstandel. Förhandsbeskedet gällde en investeringsrådgivare, anställd hos ett svenskt rådgivningsbolag som skulle tillhandahålla tjänster i form av rådgivning till förvaltare av vissa riskkapitalfonder. Den aktuella förvaltaren uppgavs vara i uppstartsfasen av att etablera en ny riskkapitalfond, etablerad i ett land inom EU. Följande upplystes. Fonden är enligt den associationsrättsliga regleringen i det land där den är bildad inte en juridisk person. Den har bildats genom att de två bolagen GP och ILP har ingått ett fondavtal, ett s.k. Limited Partnership Agreement. GP är en motsvarighet till ett svenskt aktiebolag. Bolaget kommer att vara en s.k. AIF-förvaltare och har enligt fondavtalet rätt till ett fast förvaltningsarvode från fonden. Aktierna i GP ägs i sin helhet av ett bolag benämnt Holding. Även ILP är en motsvarighet till ett svenskt aktiebolag. Bolagets verksamhet är att investera i fonden samt att göra vissa åtaganden mot de externa investerarna. Enligt fondavtalet kommer ILP ha rätt till två typer av avkastning från fonden, dels avkastning på investerat kapital på liknande villkor som de externa investerarna och dels inkomst från särskild vinstandel. Samtliga aktier i ILP ägs av Holding. Investeringsrådgivaren har erbjudits att köpa aktier i Holding. Förvärvet kommer att ske genom ett av investeringsrådgivaren helägt holdingbolag.

Frågorna som sökanden ställde var om inkomst från särskild vinstandel som betalas från fonden till ILP, från ILP till Holding eller från Holding till hans helägda holdingbolag skulle beskattas hos honom som inkomst av tjänst.

Sökanden och Skatteverket var överens om att beskattning i inkomstslaget tjänst inte bör aktualiseras. Skatteverket anförde att sökandes aktier i det helägda holdingbolaget är kvalificerade andelar på den grunden att sökanden är verksam i betydande omfattning i ett indirekt ägt fåmansföretag, GP, där utomståenderegeln inte är tillämplig. Ägarstrukturen innebär samtidigt att särskild vinstandel, som enligt AIFM-direktivet är en ersättning för arbetsprestation som tillkommer AIF-förvaltaren för förvaltningen av fonden, kommer att allokeras till ett moderbolag som äger samtliga andelar i ILP och GP. Omfördelningen av inkomsten kommer enligt Skatteverket inte att påverka sökanden varför sökanden inte skulle beskattas i inkomstslaget tjänst.

Vad gällde frågorna om beskattning av inkomst från särskild vinstandel till ILP och från ILP till Holding delade Skatterättsnämnden sökandens uppfattning att oavsett hur dessa inkomster skatterättsligt ska klassificeras fanns det inget i ärendet som talade för att han hade någon möjlighet att disponera över inkomsterna före det att hans holdingbolag mottog medel såsom utdelning eller som kapitalvinst på aktierna i Holding (jfr RÅ 2008 ref. 66). Eftersom beskattningstidpunkten inte infallit uteslöt detta i sig att inkomsterna skulle beskattas som inkomst av tjänst.

Vad gällde frågan om beskattning av utdelning från Holding till det helägda holdingbolaget anförde Skatterättsnämnden att enligt den definition av särskild vinstandel som följer av AIFM-direktivet är denna typ av inkomst en ersättning för arbetsprestationer som tillkommer AIF-förvaltaren för förvaltning av en fond. Det går emellertid inte att endast

utifrån denna definition avgöra om utdelning på sökandens indirekt ägda aktier i Holding till hans helägda bolag ska beskattas som inkomst av tjänst eller på annat sätt. I detta fall gäller dessutom, till följd av de avtal som låg till grund för fondstrukturen, att ersättningen i form av särskild vinstandel kunde sägas komma från annan än förvaltaren av fonden. Att ersättningen på detta sätt destinerats till ILP kunde enligt Skatterättsnämndens uppfattning inte ha någon betydelse för svaret på den ställda frågan eftersom det var medel som omfördelats inom en helägd koncern. Detta påverkade inte sökandens beskattningssituation. Vid bedömningen beaktades att inkomsten i fråga var medel som enligt beslut på bolagsstämma skulle betalas ut till aktieägarna såsom utdelning. Vidare gällde enligt förutsättningarna att samtliga B-aktieägare skulle ha samma rätt till utdelning, dvs. ingen innehavare av B-aktie kommer erhålla en högre utdelning per aktie än någon annan. Omständigheterna utgjorde då inte en sådan aktiebolagsrättslig säregen situation som motiverade ett avsteg från den angivna huvudprincipen om hur ersättningen ska klassificeras. Enligt förutsättningarna gällde visserligen att antalet B-aktier som de anställda erbjudits att förvärva till viss del baserats på roll och senioritet. Dessa omständigheter kunde emellertid enligt Skatterättsnämndens mening inte jämföras med förhållandena i HFD 2019 ref. 52 där det i praktiken kunde bli en betydande grad av differentiering av utdelning på aktier av samma slag. Det fanns för sökandens del inte en som i rättsfallet motsvarande direkt och avgörande koppling mellan de arbetsinsatser som han skulle utföra och verksam inom fondstrukturen och den utdelning han genom sitt bolag kunde komma att uppbära. Det saknade därför anledning att bedöma frågan på annat sätt än parterna gjort.

En ledamot var skiljaktig och anförde att det av ansökan framgick att avkastningen från fonden enligt fondavtalet, genom olika aktieslag i ILP och Holding, skulle komma att fördelas asymmetriskt så att personer som arbetat med fondens värdeutveckling fick en större andel av kvarvarande vinstmedel än de externa investerarna. Det fanns alltså en direkt koppling mellan dessa personers arbetsinsatser för fondens räkning och den avkastning de skulle få på sin investering. Den inkomst från särskild vinstandel som skulle tillfalla sökanden skulle utgå till följd av hans arbete för fonden. Det var därmed enligt den skiljaktiges mening fråga om en sådan ersättning som skulle beskattas som inkomst av tjänst.

Ytterligare avgöranden avseende Industri Kapital

Förvaltningsrätten i Stockholm meddelade den 29 november 2024 tre domar som gällde avkastning från Industri Kapital-sfären under år 2021 (se t.ex. mål nr 6324–24). Målet gäller en investeringsrådgivare, anställd i ett svenskt rådgivningsbolag som lämnat rådgivning till fonder inom Industri Kapital-sfären. På grund av sin anställning hade den skattskyldige fått möjlighet att genom ett helägt holdingbolag investera i två utländska bolag som i sin tur investerat i fonder. Skatteverket ansåg att den skattskyldige skulle beskattas i inkomstslaget tjänst för beloppen som delats ut till holdingbolaget. Som skäl för beslutet angavs att särskild vinstandel är en prestationsbaserad ersättning för ett utfört arbete och att det därför som huvudregel utgör en tjänsteinkomst. Det är den som utför

prestationen som skatterättsligt är den rätta mottagaren av ersättningen. I vissa fall kan särskild vinstandel enligt Skatteverkets mening beskattas enligt 57 kap. IL. En av förutsättningarna för det är att ersättningen för den aktuella arbetsprestationen betalas ut inom ramen för en fåmansföretagsstruktur som möjliggör sådan beskattning, vilket enligt Skatteverkets mening inte är fallet. Förvaltningsrätten konstaterade att utdelning på aktier i undantagsfall kan ses som ersättning för en arbetsprestation bl.a. om aktier av samma slag och sort ger olika utdelning beroende på vem som äger dem. I det aktuella fallet gav aktier av samma slag lika rätt till utdelning. Det kunde i och för sig antas av antalet aktier som de anställda kunde förvärva hade en koppling till deras roller och arbetsinsatser och på det viset kunde en differentiering av utdelningen uppkomma. Det hade dock inte kommit fram något som talade för att särskild vinstandel fördelats i proportion till de utförda tjänsterna. I stället hade utbetalning skett i förhållande till hur mycket kapital de anställda hade investerat. Det fanns därför inte skäl att behandla utdelningen till holdingbolaget som ersättning för en arbetsprestation. Den anställde skulle därmed inte beskattas personligen i inkomstslaget tjänst för den utdelning som holdingbolaget hade mottagit. Vad gällde frågan om fondens förvaltare och det bolag som erhållit särskild vinstandel från fonden bedrivit samma och likartad verksamhet eller inte, anförde förvaltningsrätten att det skulle kunna vara av relevans vid en prövning av om den skattskyldiges andelar i holdingbolaget va kvalificerade eller ej, men så hade redan bedömts vara fallet. För frågan om aktieägaren skulle beskattas som inkomst av tjänst för den utdelning som mottagits av holdingbolaget, saknade det dock enligt förvaltningsrättens mening betydelse.

6 Behovet av klaggörande lagstiftning

6.1 Allmänna utgångspunkter

Historiskt har de som står bakom riskkapitalfonderna som regel ansett att de inkomster som innehav av särskild vinstandel genererat via ägarbolag utgör avkastning på andelar och andra delägarätter som inte är kvalificerade enligt bestämmelserna i 57 kap. IL. Efter domstolsavgöranden från Kammarrätten i Stockholm våren 2017 och efter Högsta förvaltningsrättens avgörande HFD 2018 ref. 31 har flertalet delägare övergått till att deklarerat innehav i fondstrukturerna som kvalificerade innehav av andelar i fåmansföretag. Enligt uppgifter från Skatteverket godkänns ungefär 80 procent av de inkomstdeklarationer som granskas inom ramen för Skatteverkets särskilda granskning av delägare i riskkapitalbranschen. Rättsläget synes alltså har klarnat betydligt jämfört med tidigare. Här kan också HFD 2021 ref. 40 nämnas som ett bidrag till rättsbildningen.

Som framgår av avsnitt 5.3 har domstolsprocesserna dock fortsatt. Domstolspraxis är fortfarande inte entydig. Under 2023 fattade Skatteverket enligt uppgift drygt 60 omprövningsbeslut som gäller

beskattning av inkomst från särskild vinstandel. Ett mindre antal beslut rör individer som erhållit utdelning från aktieinnehav, vilken Skatteverket men inte de skattskyldiga menar ska beskattas enligt reglerna om kvalificerade andelar enligt 57 kap. IL. Övriga beslut avser situationen att Skatteverket anser att inkomst från särskild vinstandel ska beskattas som inkomst av tjänst hos individen när inkomsten betalas ut till ett helägt fåmansföretag medan den skattskyldige menar att beskattning ska ske först vid en framtida utdelning från fåmansbolaget, och då i regel enligt 57 kap. IL. Totalt omfattar omprövningsbesluten som fattats under år 2023 inkomster från särskild vinstandel om sammanlagt ca 2 miljarder kronor för åren 2017–2021. Under 2024 har Skatteverket fattat ytterligare omkring 120 omprövningsbeslut om sammanlagt ca 3 miljarder kronor.

Detta leder till två slutsatser. För det första är det tydligt att tillämpningen av de generella skattereglerna alltjämt verkligen medför en betydande osäkerhet om beskattningen av inkomster som härrör från särskild vinstandel. Osäkerheten leder till, utöver risken för utflyttning m.m., en omfattande resursför användning inom såväl riskkapitalbranschen som Skatteverket. För det andra finns det trots allt en tämligen bred samsyn mellan Skatteverket och aktörerna i riskkapitalbranschen när det gäller inordningen i 57 kap. IL. Detta är en stor skillnad mot de förhållanden som rådde vid framtagandet av 2012 års promemoria. Det indikerar i sin tur att lösningen på det problem som utredningen har att adressera inte ligger långt från den rådande ordningen.

Av redogörelsen över utländska bestämmelser framgår att flera länder har valt att skapa en ordning som låter aktörerna i riskkapitalbranschen inordna sig i ett system som ger förutsebara utfall. En sådan lösning framstår som effektiv. Lösningen låter den eller dem som väljer att strukturera sina innehav och aktiviteter utanför den ram som ställs upp att ta konsekvenserna av det. I den svenska kontexten skulle det betyda att den enskilde får stå risken för ett utfall som inte kan förutses fullt ut. Mitt antagande är att mer eller mindre samtliga aktörer i riskkapitalbranschen skulle välja ett sätt att strukturera innehaven av särskild vinstandel som inryms i en tydligt uppställd ram. Att även Skatteverket får antas vilja ha en ökad förutsebarhet är en självklarhet.

Det framstår vidare som allmänt önskvärt att så långt som möjligt undvika ingrepp i etablerade beskattningsprinciper. En ambition är också att själva regleringen ska vara så enkel och överskådlig som möjligt.

En annan given utgångspunkt är själva utredningsuppdragets utformning. Frågor om juridiska personers beskattning faller utanför uppdraget. Det handlar i stället om att hitta en reglering som möjliggör en beskattning av fysiska personer som den som gäller för inkomster från innehav av kvalificerade andelar i fåmansföretag. Detta behöver naturligtvis inte uppfattas som ett tvång att knyta alla nya bestämmelser direkt till innehållet i 57 kap. IL, men den valda inriktningen i kombination med knapp utredningstid har medfört att tänkbara alternativ med t.ex. obligatoriskt beskattningsutlösande händelser med eller utan uppskovsmöjligheter i samband med utbetalningar på en särskild vinstandel (dvs. oberoende av bolagisering eller annan strukturering av innehavet) inte har analyserats på djupet. Det är således inte aktuellt att söka lösningar som fundamentalt leder till beskattning redan vid förvärv av särskilda vinstandelar utöver vad som gäller redan idag eller vid utbetalningar på

särskilda vinstandelar som inte har realiserats i den meningen att värden har varit reellt tillgängliga för lyftning på ägarnivå.

Sammanfattningsvis bedömer jag det inte som ändamålsenligt att införa regler som skapar en helt ny beskattningsmiljö för aktörerna inom riskkapitalbranschen. Det är bättre att i stället försöka ansluta så mycket som möjligt till den rådande ordningen med beskattning av inkomster från verksamhet i bolagssektorn i samband med utdelningar eller kapitalvinster (och med utdelning och kapitalvinster jämställda företeelser). Närheten till rådande ordning bedöms ge bäst förutsättningar att tillgodose det allmänna kravet på tydlighet och förutsebarhet, inte minst till följd av att en mängd konsekvens- och kringgåendefrågor kan bli hanterade på köpet. Med dessa utgångspunkter väljer jag att inordna de nya bestämmelserna i 57 kap. IL.

Som framgår nedan är det dock inte önskvärt att låta beskattningen av inkomster som härrör från särskild vinstandel bara flyta in i 57 kap. IL. På några punkter krävs speciella överväganden.

Kommittén om förenklad beskattning av ägare av fåmansföretag lämnade i maj 2024 över sitt slutbetänkande SOU 2024:36 Förenkla och förbättra! till Finansdepartementet. I betänkandet föreslås omfattande ändringar i 57 kap. IL. Vid analysen av förslagen i den här promemorian har de förslag som lämnas i betänkandet beaktats, men eftersom regeringen ännu inte tagit ställning till de lagförslagen utgår lagförslagen i denna promemoria från nu gällande rätt. Det får ankomma på Finansdepartementet att i den fortsatta beredningen hantera de olika förslagen.

6.2 Några avgränsningar i övrigt

6.2.1 Beskattning vid direkta innehav av särskild vinstandel m.m.

Redan i den promemoria som Finansdepartementet remitterade 2012 gjordes bedömningen att en ny reglering inte borde omfatta fysiska personers direkta innehav av särskild vinstandel. Det motiverades med att det var ovanligt med sådana innehav och att en sådan reglering skulle bli onödigt komplicerad. Dessa argument har minst samma styrka idag, åtminstone i de fall när det rör sig om exempelvis fonder i form av LP:s som inte är juridiska personer enligt IL. Jag avser därför inte att lämna några förslag på reglering för dessa fall. I de fåtal fall där sådana direktinnehav kan förekomma bör beskattning kunna ske enligt gällande regler utan några större olägenheter. Riskkapitalfonder kan emellertid även vara organiserade som företag, t.ex. svenska aktiebolag. En fysisk persons direkta ägande av andelar i en sådan riskkapitalfond omfattas av förslagen i denna promemoria till den del innehavet avser särskild vinstandel.

Jag lämnar inte heller några förslag som tar sikte på den situationen att en individ innehar en särskild vinstandel i t.ex. en LP-fond med endast ett handelsbolag eller en i utlandet delägarbeskattad juridisk person mellan sig och andelen. Sådana innehav torde kunna behandlas i enlighet med vad som allmänt gäller för sådana subjekt (jfr exempelvis Kammarrätten i Stockholms dom den 5 april 2023, mål nr 3851-3853-22). De närmare

beskattningseffekterna får i angivna fall även fortsättningsvis avgöras i den praktiska tillämpningen.

6.2.2 Vem är rätt skattesubjekt i första ledet för inkomst som härrör från särskild vinstandel?

Med de avgränsningar som görs ovan kan sägas att den grundläggande beskattningsinriktningen är fastlagd. En fråga som dock kräver särskilda överväganden är den om vem som är rätt skattesubjekt även inom ramen för en ordning som bygger på beskattning på ägarnivå i samband med utdelningar och kapitalvinster. I de processer som pågår mellan Skatteverket och aktörer i riskkapitalbranschen talas det härvid ofta om förstaledsbeskattning som beskrivning på det fenomen som gör att Skatteverket söker beskattning av utfallande belopp på särskild vinstandel som inkomst av tjänst hos individen i samband med utbetalning. Det ska här sägas att begreppet förstaledsbeskattning inte innebär att svensk beskattning nödvändigtvis måste utlösas i samband med utbetalningen. Det är bara ett sätt att beskriva vilken enhet/juridisk person som är rätt mottagare av utfallet på särskild vinstandel i första ledet.

Beroende på utfallet av de överväganden som behöver göras kan det uppstå ett behov av särskilda tillägg till – eller undantag från – en ordning som endast reglerar beskattningen vid utdelningar och kapitalvinster. Det är exempelvis teoretiskt möjligt att i lagtext slå fast att beskattning ska ske i inkomstslaget tjänst i särskilda fall där en inkomst tillfaller ett bolag som den skattskyldige äger eller har andra intressen i. I sådana fall uppkommer en rad följdfrågor som måste lösas. Det är också möjligt att reglera att en viss inkomst inte ska beskattas som tjänsteinkomst under vissa förutsättningar, även om det kan argumenteras för att inkomsten rätteligen borde tjänstebeskattas enligt allmänna bestämmelser.

Den svenska skattelagstiftningen innehåller få bestämmelser om vem som är rätt skattesubjekt för en viss inkomst. Enligt 3 kap. 8 § IL är den som är obegränsat skattskyldig, skattskyldig för alla sina inkomster i Sverige och från utlandet. Vems en viss inkomst är bedöms i sin tur vanligtvis utifrån civilrättsliga kriterier. Den som civilrättsligt äger en tillgång är den som i utgångsläget är skattskyldig för avkastning på tillgången, den som utför ett arbete eller uppdrag är skattskyldig för betalning för tjänsten osv.

Det är fullt möjligt att – med verkan i beskattningshänseende – bedriva en verksamhet i bolagsform som i allt väsentligt bygger på ägarens personliga arbetsinsatser. Detta får betraktas som en fast etablerad princip. Det är i grund och botten detta som gör att det behövs särregler för uppdelningen av inkomster och beskattning i inkomstslagen tjänst och kapital i enlighet med bestämmelserna i dagens 57 kap. IL, se vidare avsnitt 7.1.

Den fast etablerade principen innebär givetvis ingen inskränkning i Skatteverkets möjligheter att löpande ingripa vid transaktioner som rätteligen bör utlösa uttags- och utdelningsbeskattning (eller andra konsekvenser; jfr RÅ 2008 ref. 52 och HFD 2016 ref. 66) enligt de principer som 22 och 23 kap. IL bygger på. Det handlar i stället väsentligen om respekten för mellanliggande bolag i situationer där en

entreprenör väljer att organisera sin verksamhet på ett visst sätt redan från början.

I vissa situationer kan det bli aktuellt att bortse från ett mellanliggande bolag och i stället betrakta en ersättning för utförda prestationer som beskattningsbar direkt hos den eller de individer som t.ex. har utfört prestationerna. Exempelvis ska inkomster från styrelseuppdrag som princip tas upp i inkomstslaget tjänst oberoende av vem – individen eller ett mellanliggande bolag – som faktiskt uppbär arvodet. Utgångspunkten för den bedömningen är att det av 8 kap. 10 § aktiebolagslagen (2005:551) följer att endast fysiska personer kan vara styrelseledamöter. Det finns därför en stark presumtion för beskattning hos ledamoten på grund av uppdragets personliga karaktär (jfr HFD 2017 ref 41 och HFD 2019 not 31). Det accepteras däremot att styrelsearvoden som betalas till ett bolag för uppdrag som avser en begränsad tid och gäller specifika insatser i ett annat företag tas upp som inkomst i det bolag som har erhållit arvoden (RÅ 1993 ref. 55).

Ett annat exempel som kan uppfattas som ett avsteg från huvudprincipen om respekten för mellanliggande bolag är RÅ 2008 ref. 66. I rättsfallet, som handlade om ett kringgående av tjänstebeskattningsledet i 57 kap. IL, bedömde Högsta förvaltningsdomstolen att vissa belopp som i grunden avsåg förmedlingsinkomster och som styrts till ett i övrigt tomt bolag skulle tjänstebesattas hos en fysisk person som ägde bolagsstrukturen och utförde förmedlingsuppdragen. Beskattning utlöstes först i samband med utdelning från bolaget. Det som kom att beskattas i inkomstslaget tjänst var alltså formellt själva utdelningen. Av rättsfallet framgår inte annat än att det tomma bolaget helt saknade egentliga rättigheter och skyldigheter med avseende på förmedlingsuppdragens utförande m.m.

I riskkapitalbranschen är det i realiteten inte alltid AIF-förvaltaren som mottar inkomst som härrör från särskild vinstandel. Det finns såvitt känt inga regulatoriska problem med detta. I denna del konstaterar jag bl.a. att fondförvaltarna står under kontroll av Finansinspektionen eller motsvarande myndighet i ett annat land. Även om den kontrollen inte direkt avser beskattningsfrågor bör det ses som en viss garanti för att rollfördelning och avtalsförhållanden speglar verkliga förhållanden och roller.

I de skatteprocesser som ännu pågår mellan Skatteverket och aktörerna i riskkapitalbranschen menar Skatteverket att avvikelser som innebär att särskild vinstandel inte innehas av en enhet som själv är AIF-förvaltare eller AIF-förvaltaren koncernmässigt närstående leder till att inkomsterna ska beskattas i inkomstslaget tjänst. Skatteverket lutar sig ofta mot RÅ 2008 ref. 66. Ett återkommande argument som knyts ihop med rättsfallet är att det i LAIF anges att en särskild vinstandel är en andel av en alternativ investeringsfonds vinst som tillfaller AIF-förvaltaren som ersättning för förvaltningen, exklusive eventuell andel av fondens vinst som tillfaller förvaltaren som avkastning på en investering som gjorts i fonden av förvaltaren. Vid angivna avvikelser anser Skatteverket att utfallet på särskild vinstandel bygger på personliga prestationer på ett sådant sätt att beskattning ska ske direkt hos de individer som har utfört värdeskapande arbete. Enligt Skatteverkets mening ska beskattning utlösas vid själva utbetalningen och skattepliktiga belopp tas upp i inkomstslaget tjänst med en socialavgiftsskyldighet som följd m.m.

Jag noterar att Skatteverkets linje, som delvis har vunnit gehör i domstolarna, kombineras med ett accepterande av den ordning som följer av 57 kap. IL i de fall den enhet som mottar inkomster som härrör från en särskild vinstandel i första ledet är AIF-förvaltaren själv eller står AIF-förvaltaren koncernmässigt tillräckligt nära. I dessa fall upprätthålls således respekten för mellanliggande bolag med beskattning av utdelningar eller kapitalvinster på ägarnivå som följd. Vad jag kan se av framlagda argument i skatteprocesserna är det liten eller ingen annan saklig skillnad mellan de olika situationerna än att inkomst som härrör från särskild vinstandel tillfaller AIF-förvaltaren, eller åtminstone en enhet som bedöms stå AIF-förvaltaren koncernmässigt tillräckligt nära, i det ena fallet men inte i det andra.

Jag uppfattar inte tydligt att Skatteverket riktar några egentliga invändningar mot allokeringen av investering och särskild vinstandel till de valda enheterna i sig eller att dessa enheter inte skulle ha reella rättigheter och skyldigheter med avseende på en sådan vinstandel och därtill substans för att fullgöra uppgifter som följer av bl.a. andelsinnehavet. Det synes i stället primärt handla om var särskild vinstandel borde ligga med utgångspunkt i den definition av särskild vinstandel som ges i LAIF.

Vid bedömningen av hur en framåtriktad reglering bör se ut intar jag en neutral hållning till hur här diskuterade frågor har behandlats i praxis till dagens datum. Det som sägs ska alltså inte uppfattas som en värdering av förutsättningarna för något särskilt utfall i pågående skatteprocesser.

En utgångspunkt vid den framåtriktade bedömningen är att rätten att bedriva en verksamhet i bolagsform som i allt väsentligt bygger på ägarens personliga arbetsinsatser bör gälla grundare av riskkapitalverksamhet på samma sätt som andra entreprenörer. Det finns inga principiella hinder mot att låta grundarna av en fondstruktur förfoga över möjligheten att allokera reella funktioner, rättigheter och skyldigheter, inklusive rätten till särskild vinstandel, till för ändamålet lämpliga enheter/bolag vid uppstarten av en ny riskkapitalfond.

Min uppdragsgivare efterfrågar en reglering som maximerar förutsebarheten och som samtidigt leder till att beskattningen av inkomster som härrör från särskild vinstandel så långt som möjligt motsvarar vad som gäller för inkomster från innehav av kvalificerade andelar i fåmansföretag. Oberoende av vilken syn man har på den särskilda vinstandelens sanna natur ligger det närmast till hands att göra beskattningen av inkomst som härrör från en sådan andel oberoende av interna strukturingsalternativ. I annat fall finns det en uppenbar risk att det utbryter nya processer i framtiden rörande ytterligare gränsdragningsfrågor. Framåt innebär detta att utfall på särskild vinstandel inte bör ses som prestationsbaserad ersättning på ett sådant sätt att beskattning ska utlösas i första ledet hos individerna. Mitt förslag till reglering utgår från denna tanke.

Frågan blir då om det sagda kräver ett särskilt klagörande i lagtext. Det skulle i så fall kunna införas en bestämmelse som innehåller något i stil med att den beskattning som följer av den nya regleringen utesluter beskattning såsom för lön eller att de nya bestämmelserna gäller även om en särskild vinstandel ligger i en enhet som inte är AIF-förvaltare eller är koncernmässigt AIF-förvaltaren tillräckligt nära e.d. Enligt min mening

riskerar dock även ett försök till klargörande att ge upphov till nya frågor som inte skulle gynna den praktiska tillämpningen. Jag stannar därför för att inte föreslå något tillägg.

6.2.3 Incentiverade medarbetares förvärv av värdepapper m.m.

Professionellt aktiva personer som mottar inkomster som härrör från särskild vinstandel kan grovt sett delas in i två grupper. Dels finns en grupp delägare som har grundat fondstrukturerna. Dessa personer omnämns ibland som "Founders", "Key Executives" eller "Key Men". För den som varit med och grundat ett bolag som ännu inte börjat bedriva någon verksamhet är frågor om förmånsbeskattning av naturliga skäl sällan aktuella. Den andra kategorin delägare avser ofta mer juniora medarbetare som av grundarna erbjuds möjlighet att förvärva andelar i eller andra rättigheter med avseende på fondstrukturerna, ofta i samband med att en fond startas. Därutöver finns det en mellankategori med seniora medarbetare som kan ha affärskritiska roller men som inte är formella grundare. Det kan t.ex. vara personer som arbetar i den svenska delen av en i grunden utländsk riskkapitalverksamhet.

Frågor om förmånsbeskattning omfattas inte av uppdraget. I dessa delar bedöms befintliga regler som gäller lika för alla skattskyldiga fylla sitt syfte. Det kan påminnas om att allmänna regler i 10 kap. IL om bl.a. förvärv av värdepapper givetvis gäller i riskkapitalbranschen i förekommande fall. Bestämmelserna innebär bl.a. att ett eventuellt förmånligt pris för andelar eller andra värdepapper ska tas upp som en skattepliktig förmån i inkomstslaget tjänst. En förmån beräknas regelmässigt till skillnaden mellan marknadsvärdet och priset som den skattskyldige betalar för värdepappret. Det förmånsbeskattade beloppet läggs till anskaffningsutgiften för värdepappret. En eventuell senare utdelning på t.ex. en andel som har förvärvats på förmånliga villkor eller en kapitalvinst eller kapitalförlust vid en framtida avyttring av ett sådant värdepapper hanteras därefter normalt i inkomstslaget kapital.

Anställdas förvärv av värdepapper som sker till marknadsvärde ger inte upphov till någon förmånsbeskattning. Den anställda kan välja att investera privat eller via bolag. Detta påverkar inte i sig bedömningen av om investeringen ska ses som en förmån. Av 57 kap. 2 § IL följer redan idag att utdelning och kapitalvinst i vissa fall ska tas upp i inkomstslaget tjänst i stället för i inkomstslaget kapital. Reglerna är ofta tillämpliga på aktier som förvärvas inom ramen för ett incitamentsprogram, eftersom den som förvärvar andelar då är aktiv som anställd i företaget som aktieförvärvet avser. Det finns också exempel i rättstillämpningen där beskattning sker enligt 57 kap. IL för inkomster som faller ut på andra värdepapper än rena andelar, t.ex. vinstandelslån (se ovan domstolsavgöranden avseende Nordic Capital och Altor). Klassificeringen av sådana instrument omfattas inte heller särskilt av förslagen i denna promemoria.

Om det som förvärvas inte är ett värdepapper utan innebär en rätt att i framtiden förvärva värdepapper till ett i förväg bestämt pris eller i övrigt

på förmånliga villkor (personaloption), tas förmånen upp som intäkt det beskattningsår då rätten utnyttjas eller överläts.

I den utsträckning en skattepliktig förmån uppkommer för den anställda ska normalt även socialavgifter betalas. Vidare ska skatteavdrag för preliminär skatt göras m.m.

7 Utredarens förslag och vidare bedömningar

7.1 Rekvisitetet verksam i betydande omfattning ges en utvidgad innebörd

Förslag: En andelsägare ska anses verksam i betydande omfattning i ett företag om företaget direkt eller indirekt har rätt till del av vinst i eller avseende en alternativ investeringsfond, om andelsägaren genom innehavet får del av vinst i eller avseende fonden som mer än obetydligt överstiger företagets andel av utfäst kapital till fonden och om andelsägarens möjlighet att få dessa inkomster har samband med dennes eller närståendes anställning, uppdragsförhållande eller arbete. Detsamma ska gälla om företaget i fråga utgör en alternativ investeringsfond.

Skälen för förslaget

Beskattning av ägare av fåmansföretag

Vid skattereformen 1990/91 infördes ett s.k. dualt inkomstskattesystem i Sverige, där arbetsinkomster beskattas enligt en progressiv skatteskala medan kapitalinkomster beskattas med en proportionell skattesats som är lägre än den högsta marginalskattesatsen på arbetsinkomster. Den lägre skattesatsen i inkomstlaget kapital motiverades med att kapitalinkomster delvis består av värdeökningar på grund av inflation, vilket medför ett högre reallt skatteuttag på kapitalinkomster än på arbetsinkomster om samma nominella skattesats gäller för båda inkomstlagen.

Vid skattereformen infördes också särskilda regler för utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag, vilka numera finns i 56 kap. och 57 kap. IL. För personer som äger det företag som de själva arbetar i skapar de skilda skattesatserna på arbets- och kapitalinkomster möjligheter att sänka den totala skattebelastningen på inkomster från företagen genom att omvandla tjänsteinkomster till lägre beskattade kapitalinkomster, s.k. inkomstomvandling. De särskilda reglerna för delägare i fåmansföretag infördes för att motverka sådan inkomstomvandling bland personer som bedömdes kunna ha sådana möjligheter.

Med fåmansföretag avses enligt huvudregeln aktiebolag och ekonomiska föreningar där fyra eller färre delägare äger andelar som motsvarar mer än 50 procent av rösterna för samtliga andelar i företaget (56 kap. 2 § 1 IL). Även utländska motsvarigheter till aktiebolag och ekonomiska föreningar omfattas av definitionen (2 kap. 2 § IL). Vid

bedömningen av om ett företag är ett fåmansföretag ska en person och hans eller hennes närstående (närståendekrets) anses som en delägare (56 kap. 5 § IL). Med delägare i fåmansföretag avses en fysisk person som, direkt eller indirekt, äger eller på liknande sätt innehar andelar i företaget (56 kap. 6 § IL).

Enligt den kompletterande s.k. utvidgade fåmansföretagsdefinitionen i 57 kap. 3 § andra stycket IL gäller vid tillämpning av 57 kap. IL att om flera delägare som själva eller genom någon närstående är, eller under något av de fem föregående beskattningsåren har varit, verksamma i betydande omfattning i företaget eller i ett av företaget helt eller delvis, direkt eller indirekt, ägt fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag, ska de anses som en enda delägare. Detsamma gäller delägare som själva eller genom någon närstående är, eller under något av de fem föregående beskattningsåren har varit, verksamma i betydande omfattning i ett företag som helt eller delvis, direkt eller indirekt, äger företaget, eller ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som helt eller delvis, direkt eller indirekt, ägs av ett sådant företag.

Handelsbolag faller utanför definitionen av fåmansföretag. Däremot finns det även när det gäller handelsbolag behov av regler som hindrar att vinster som härrör från ägarnas arbetsinsatser beskattas som kapitalinkomster. Bestämmelserna i 57 kap. IL om beskattning av utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag gäller därför även vid verksamhet i fåmanshandelsbolag, om handelsbolaget ägs via ett fåmansföretag. I 56 kap. 4 § IL finns en särskild definition av fåmanshandelsbolag. Den definitionen liknar definitionen av fåmansföretag i 56 kap. 2 § IL. De handelsbolag som omfattas är de där fyra eller färre delägare genom innehav av andelar eller på liknande sätt har ett bestämmande inflytande och dessutom de där näringsverksamheten är uppdelad på verksamheter som är oberoende av varandra och där en fysisk person genom innehav av andelar, genom avtal eller på liknande sätt har den faktiska bestämmanderätten över en sådan verksamhet. Den utvidgade definitionen i 57 kap. 3 § IL omfattar både fåmansföretag och fåmanshandelsbolag.

De särskilda reglerna för beskattning av utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag gäller endast kvalificerade andelar (57 kap. 2 och 4 §§ IL). Med kvalificerad andel avses en andel i eller avseende ett fåmansföretag under förutsättning att andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i företaget eller i ett annat fåmansföretag som bedriver samma eller likartad verksamhet (57 kap. 4 § första och tredje punkten IL). En andel är också kvalificerad om andelsägaren eller närstående är eller varit verksam i betydande omfattning i ett av företaget ägt fåmansföretag (andra punkten).

Det framgår av 57 kap. 2 § IL att det endast är fysiska personer som kan inneha kvalificerade andelar och att endast andelar i fåmansföretag som en fysisk person äger direkt kan vara kvalificerade. Den verksamhet som gör andelarna kvalificerade i det direktägda företaget behöver dock som framgår ovan inte utövas i detta företag.

Verksam i betydande omfattning

De särskilda bestämmelserna om beskattning av fåmansföretagare är avsedda att förhindra att högre beskattade arbetsinkomster omvandlas till lägre beskattade kapitalinkomster. Genom bestämmelserna om kvalificerade andelar avgränsas tillämpningsområdet till i första hand de delägare som är verksamma i betydande omfattning i företaget, dvs. aktiva delägare. För andra, passiva delägare gäller vanliga regler om beskattning av utdelning och kapitalvinst.

I de ursprungliga förarbetena till fåmansföretagsreglerna (prop. 1989/90:110 s. 703) anges att en delägare alltid ska anses vara verksam i betydande omfattning om hans arbetsinsats har stor betydelse för vinstgenereringen. Till denna grupp av kvalificerat verksamma hör naturligtvis företagsledare och andra högre befattningshavare. I mindre företag kan arbetsledare och ibland också anställda utan någon ledarbefattning räknas till denna kategori. Detta gäller särskilt i sådana fall där delägarna kan anses bedriva en gemensam verksamhet som bygger på personliga arbetsinsatser, t.ex. konsult- och kunskapsföretag. Det behöver inte vara fråga om ett heltidsarbete utan arbetsinsatsen måste ses i relation till företagets omfattning och övriga omständigheter.

I företag som bedrivs gemensamt av många personer skulle det kunna hävdas att varje aktiv delägare bidrar till vinstgenereringen endast i begränsad omfattning. Ett sådant synsätt skulle dock motverka syftet med den utvidgade fåmansföretagsdefinitionen. Av domstolspraxis kan utläsas att omfattningen av arbetsinsatsen rent tidsmässigt har viss betydelse och att det därutöver ska föreligga ett relativt starkt orsakssamband mellan arbetsinsatsen och företagets intäkter. Däremot är det inte nödvändigt att den enskilde delägarens arbetsinsats har bidragit till en stor andel av företagets samlade intäkter. I RÅ 1993 ref. 99 konstaterade HFD att ett företag som indirekt ägdes av 150 anställda var ett fåmansföretag där alla delägare bedömdes ha stor betydelse för vinstgenereringen. RÅ 2010 ref. 102 gällde en ekonomisk förening med sextio anställda som delägare. Av de anställda var merparten, 44 personer, industriarbetare. Övriga anställda var VD, andra chefer, säljare och administrativ personal. Skatterättsnämnden och HFD fann att samtliga anställda var verksamma i betydande omfattning.

En kompletterande reglering föreslås

Många av de ärenden som har prövats i domstol har det gemensamt att de gäller personer som arbetar som investeringsrådgivare i svenska rådgivningsbolag och som har innehaft andelar eller andra värdepapper som ger rätt till avkastning från en fondstruktur. Rådgivningsbolaget där personen i fråga är anställd lämnar i regel rådgivning till bolag inom fondstrukturen där personen fått förvärva värdepapper, företrädesvis till fondens förvaltare. Av HFD 2018 ref. 31 framgår att en person kan anses verksam i betydande omfattning i ett fåmansföretag även om denne är anställd i ett annat företag och inom ramen för denna anställning utför tjänster åt fåmansföretaget. Efter Högsta förvaltningsdomstolens avgörande kvarstår dock frågor om vilka personer, anställda hos rådgivningsbolag, som har sådana arbetsuppgifter som innebär att de kan anses verksamma i betydande omfattning i företag som förvärvar tjänster

från rådgivningsbolaget. Flera domstolsavgöranden handlar också om att avgöra i vilket eller vilka företag inom en fondstruktur som den anställda kan anses verksam. I flertalet avgöranden (se ovan avsnitt 5.3) leder slutsatsen att fåmansbolsreglerna i en viss given situation inte är tillämpliga till resultatet att avkastning från fondstrukturen, inklusive särskild vinstandel, beskattas som avkastning på onoterade andelar i inkomstslaget kapital. I andra avgöranden leder bedömningen att fåmansbolsreglerna inte är tillämpliga i stället till att särskild vinstandel beskattas i inkomstslaget tjänst. Domstolspraxis visar alltså att det kan vara svårt att avgöra när fåmansbolsreglerna är tillämpliga på innehav i riskkapitalfonder. Den visar också att det finns olika uppfattningar om vad som är rättsföljden av att fåmansbolsreglerna inte är tillämpliga. Genom att klargöra den första frågan, under vilka förutsättningar fåmansbolsreglerna är tillämpliga på innehav i riskkapitalfonder, bör den andra frågan förlora i praktisk betydelse.

Mot denna bakgrund föreslås att begreppet verksam i betydande omfattning i 57 kap. IL ges en särskild innebörd för delägare som genom innehav i andelar eller delägarätter får del av särskild vinstandel. Förslaget innebär att sådana ägare alltid ska anses vara verksamma i betydande omfattning i företaget som rätten till särskild vinstandel kanaliseras genom, oavsett vilka aktiviteter som har förekommit i företaget i övrigt. Det finns inte något som hindrar att en delägare anses verksam i betydande omfattning på flera grunder. Som framgår nedan kommer denna kvalificering i praktiken att ha företräde före den kvalificering som bygger på begreppet verksam i betydande omfattning i allmänhet.

Genom att arbeta med begreppet verksam i betydande omfattning infogas den grundläggande kvalificeringen för beskattning av inkomst som härrör från särskild vinstandel i ett etablerat format där konsekvenserna blir förhållandevis lätta att förstå och överblicka för dem som ska tillämpa bestämmelserna. Genom den föreslagna lösningen hålls även behovet av ändringar i andra bestämmelser nere till ett minimum.

Mot den föreslagna regleringen kan invändas att begreppet verksam i betydande omfattning ges en helt ny innebörd och att detta kan vålla problem under åtminstone en övergångsperiod. Det är förstås riktigt att vissa inlärningströsklar uppstår vid införandet av nya regler. Jag ser dock inte att kopplingen till begreppet verksam i betydande omfattning blir mer problematisk än en koppling till andra tänkbara begrepp, t.ex. *kvalificerad andel*.

Närmare om definitionen av begreppet särskild vinstandel

När en riskkapitalfond bildas förbinder sig investerarna att investera ett visst belopp i fonden, så kallat utfäst kapital. Det utfästa kapitalet betalas i regel inte in till fonden omedelbart utan i takt med att belopp avropas av fondens förvaltare för investeringar i olika portföljbolag. Villkoren kan variera mellan olika investerare, exempelvis kan tidiga investerare (s.k. ankarinvesterare) betala en lägre förvaltningsavgift än senare tillkomna investerare. Det kan också finnas en möjlighet att erbjuda andra särskilt inbjudna investerare att investera på mer förmånliga villkor, t.ex. genom en lägre förvaltningsavgift. Det förekommer att förvaltningsavgifterna avräknas från vinsten vid fördelningen. Detta kan i sin tur medföra att

avkastningen, i förhållande till utfäst kapital, kan skilja sig något åt mellan olika externa investerare. Det kan också uppstå differenser till följd av att utbetalningen av avkastningen sker vid olika tillfällen (bl.a. beroende på valutakursdifferenser m.m.). Dessa mindre differenser på avkastning i förhållande till utfäst kapital är inte att likställa med särskild vinstandel som är en avtalad överavkastning vid vissa på förhand givna resultat i fonden.

I fondvillkor kan den särskilda vinstandelen kallas t.ex. ”carried interest”, ”promote” eller liknande. Den behöver inte alltid benämnas särskilt utan kan framgå implicit av t.ex. de rättigheter som följer av olika aktieklasser i ett aktiebolag. Det har inte någon betydelse hur eller om vinstandelen benämns särskilt i fondavtalet, utan avgörande för bestämmelsens tillämpningsområde är förhållandet mellan utfäst kapital och rätten till del av vinst.

Särskild vinstandel definieras i LAIF som en andel av en alternativ investeringsfonds vinst som tillfaller AIF-förvaltaren som ersättning för förvaltningen, exklusive eventuell andel av fondens vinst som tillfaller förvaltaren som avkastning på en investering som gjorts i fonden av förvaltaren. Eftersom den särskilda vinstandelen i praktiken inte alltid tillfaller förvaltaren bedöms det inte lämpligt att använda samma definition som i LAIF. I stället bör den särskilda vinstandelen beskrivas som en rätt till del av vinst i eller avseende en alternativ investeringsfond som mer än obetydligt överstiger rättighetsinnehavarens andel av utfäst kapital. Att rätten till del av vinst ska överstiga rättighetsinnehavarens andel av utfäst kapital mer än obetydligt syftar till att avgränsa bestämmelsens tillämplighet. En avvikelse om några få procentenheter, såsom inom ramen för avräkningen av förvaltningsavgiften, får i detta sammanhang anses vara obetydlig även om det för en enskild investerare givetvis kan röra sig om höga belopp.

Närmare om begreppet alternativ investeringsfond

Asymmetrisk avkastning förekommer även utanför riskkapitalbranschen. För att inte bestämmelsen ska få för stor omfattning måste den begränsas till just riskkapitalbranschen. AIFM-direktivet reglerar juridiska personer som förvaltar en eller flera alternativa investeringsfonder. Direktivet är tillämpligt på AIF-förvaltare oavsett de förvaltade enheternas struktur och rättsliga form. Direktivet reglerar förvaltarna men endast i begränsad utsträckning fonderna, vilka kan vara bildade på kontraktsrättslig eller associationsrättslig grund, genom trustlagstiftning eller på annat sätt.

Alternativa investeringsfonder definieras i direktivet som företag för kollektiva investeringar, inbegripet dess delfonder, som tar emot kapital från ett antal investerare för att investera det i enlighet med en fastställd investeringspolicy till förmån för dessa investerare, och som inte omfattas av direktiv 2009/65/EG om samordning av lagar och andra författningar som avser företag som kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper (UCITS-direktivet). Direktivet har genomförts i svensk rätt genom LAIF. I 1 kap. 2 § första stycket LAIF definieras *alternativ investeringsfond* som ett företag som har bildats för kollektiva investeringar och som tar emot kapital från ett antal investerare för att investera det i enlighet med en fastställd investeringspolicy till förmån för dessa investerare, och inte

kräver auktorisation enligt artikel 5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/65/EG av den 13 juli 2009 om samordning av lagar och andra författningar som avser företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper (fondföretag), senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/61/EU. Med *EES-baserad alternativ investeringsfond* avses enligt 1 kap. 2 § andra stycket LAIF en alternativ investeringsfond som har tillstånd eller är registrerad i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) enligt tillämplig nationell lagstiftning, har sitt stadgeenliga säte eller huvudkontor i ett land inom EES, eller, om fonden varken har tillstånd eller är registrerad i något land eller har något säte eller huvudkontor, har starkast anknytning till ett land inom EES. En alternativ investeringsfond som inte uppfyller villkoren i andra stycket är enligt 1 kap. 2 § tredje stycket LAIF en *icke EES-baserad alternativ investeringsfond*. Det bedöms vara lämpligt att begränsa förslaget omfattning till sådana fonder som avses i 1 kap. 2 § LAIF. Någon skillnad bör inte göras mellan fonder som är baserade i Sverige, inom EES eller utom EES.

Enligt 1 kap. 12 § LAIF gäller lagen för AIF-förvaltare som är etablerade i Sverige och som förvaltar en eller flera alternativa investeringsfonder, oberoende av om dessa fonder är EES-baserade eller icke EES-baserade. För utländska AIF-förvaltare gäller bestämmelserna i den utsträckning som framgår av 5 kap. och 14 kap. 19–22 §§. I 2 kap. finns särskilda bestämmelser för AIF-förvaltare som förvaltar portföljer av fonder vars sammanlagda tillgångar inte överstiger vissa tröskelvärden. Enligt 1 kap. 13 § LAIF gäller ett antal undantag från lagens tillämpningsområde. Detta gäller AIF-förvaltare i den utsträckning de förvaltar en eller flera alternativa investeringsfonder vars enda investerare är AIF-förvaltaren, dess moderföretag eller dotterföretag eller andra dotterföretag till dessa moderföretag, under förutsättning att inget av dem är en alternativ investeringsfond. Lagen ska inte heller tillämpas på holdingbolag, tjänstepensionsinstitut som omfattas av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/41/EG av den 3 juni 2003 om verksamhet i och tillsyn över tjänstepensionsinstitut, senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/61/EU, i den utsträckning de inte förvaltar alternativa investeringsfonder, överstatliga institutioner och internationella organisationer, i de fall då dessa förvaltar alternativa investeringsfonder och i den utsträckning sådana fonder agerar i allmänhetens intresse, nationella centralbanker, nationella, regionala eller lokala myndigheter och organ eller andra institut som förvaltar fonder som är anknutna till system för social trygghet och pensionssystem, program för anställdas andelsägande eller sparande, eller specialföretag för värdepapperisering. Det är alltså främst förvaltare av alternativa investeringsfonder som omfattas av lagens bestämmelser, inte fonderna som sådana. En annan sak är att en fond kan vara internt förvaltd och då rymma både förvaltare och fond i en och samma juridiska person. En hänvisning till LAIF:s definition av en alternativ investeringsfond är därmed oberoende av om förvaltaren av fonden omfattas av registreringsskyldighet, tillståndsplikt eller omfattas av någon av lagens undantag. Hänvisningen är också oberoende av i vilket land förvaltaren hör hemma.

Närmare om kopplingen till arbete

Alternativa investeringsfonder är ett brett begrepp och sådana fonder kan vara organiserade på en rad olika sätt. Många fonder är endast tillgängliga för en mindre krets av grundare och anställda samt institutionella investerare såsom pensionsfonder. Det finns dock också alternativa investeringsfonder som är börsnoterade och det kan förekomma att småsparare genom att köpa aktier på börsen indirekt kan ta del av särskild vinstandel. Aktiebolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet är enligt 56 kap. 3 § IL inte fåmansföretag och de omfattas därför i regel inte av de särskilda reglerna i 57 kap. IL (enligt 57 kap. 6 § kan dock regelverket vara tillämpligt en period efter att ett tidigare fåmansföretag har börsnoterats). De särskilda bestämmelser som nu föreslås är dock endast avsedda att träffa personer som är verksamma inom riskkapitalbranschen. Det bör därför vara en förutsättning för bestämmelsernas tillämplighet, att rätten till särskild vinstandel har ett samband med andelsägarens anställning, uppdrag eller annat arbete.

Sammanfattning av förslaget

Sammanfattningsvis bör rekvisitet ”verksam i betydande omfattning” i 57 kap. IL ges en särskild innebörd för verksamma andelsägare i riskkapitalfonder. En andelsägare ska anses verksam i betydande omfattning i ett företag om företaget direkt eller indirekt har rätt till del av vinst i eller avseende en alternativ investeringsfond, om andelsägaren genom innehavet får del av vinst i eller avseende fonden som mer än obetydligt överstiger företagets andel av utfäst kapital till fonden och om andelsägarens möjlighet att få dessa inkomster har samband med dennes eller närståendes anställning, uppdragsförhållande eller annat arbete. Detsamma gäller om företaget utgör en sådan fond. De särskilda reglerna om beskattning av delägare av fåmansbolag gäller bara för fysiska personer som äger andelar eller därmed likställda delägarätter i ett aktiebolag eller en ekonomisk förening (56 kap. 2 § IL, 57 kap. 2 § IL). I dessa delar föreslås inte någon avvikande reglering.

Lagförslag

Förslaget föranleder införandet av 57 kap. 37 § IL.

7.2 Utomstående regeln ska inte vara tillämplig

Förslag: Utomstående regeln ska inte vara tillämplig på andelsinnehav som ger rätt till särskild vinstandel.

Skälen för förslaget

Gällande rätt

I 57 kap. 5 och 5 a §§ IL finns den s.k. utomstående regeln. Bestämmelsen innebär följande. Om utomstående, direkt eller indirekt, i betydande omfattning äger del i företaget och, direkt eller indirekt, har rätt till

utdelning, ska en andel anses kvalificerad bara om det finns särskilda skäl. Vid bedömningen ska förhållandena såväl under beskattningsåret som under de fem föregående beskattningsåren beaktas. Vid ett betydande utomstående ägande finns normalt inte något incitament för en aktiv ägare att ta ut ersättning för en arbetsinsats som utdelning i stället för som lön, eftersom utdelning då även måste lämnas till de utomstående ägarna. Det anses därför inte föreligga någon risk för inkomstomvandling i dessa fall.

I förarbetena till 5 § uttrycktes att regeln har utformats så att det åligger den skattskyldige att visa att förutsättningarna för undantag föreligger. I ett enkelt fall, där minst 30 procent av aktierna under hela bolagets verksamhetstid har ägts av utomstående och aktierna medför lika rätt, kan det enkelt konstateras att förutsättningar för undantag föreligger (prop. 1989/90:110 del 1, s. 704).

Bakgrunden till bestämmelsen är således att det vid betydande utomstående ägande inte finns något incitament för en aktiv ägare att ta ut ersättning för en arbetsinsats som utdelning i stället för lön, eftersom utdelning då även måste lämnas till de utomstående ägarna. Med utomstående avses enligt 5 § tredje stycket framför allt fysiska personer som inte äger kvalificerade andelar i företaget. Med utomstående ägande i ”betydande omfattning” avses enligt förarbetena till bestämmelsen en ägarandel om minst 30 procent (prop. 1989/90:110 s. 468 och 704). Den gränsen har även kommit att tillämpas i rättspraxis (RÅ 2009 ref. 53 och HFD 2018 not. 24).

Avsikten med rekvisitet särskilda skäl är att förhindra att utomståenderegeln tillämpas i situationer som kan ses som ett kringgående av de särskilda reglerna för beskattning av ägare till fåmansföretag. Successiv utförsäljning av aktier eller förekomsten av aktier som ger olika utdelning, konvertibla skuldebrev, korsvisa äganden eller avtal om framtida förvärv samt options- och terminsavtal avseende bolagets aktier ges i förarbetena som exempel på sådant som kan medföra att de särskilda reglerna ska tillämpas också när utomståendes aktieinnehav uppgår till 30 procent eller mera. Även tidigare års förhållanden måste beaktas för att hindra att successiva utförsäljningar, som syftar till att ta ut ackumulerad utdelning eller kapitalvinster efter en försäljning av en minoritetspost av aktierna, leder till inte avsedda skatteförmåner (prop. 1989/90:110 del 1, s. 468 och 704).

Ett förtydligande föreslås

Efter Högsta förvaltningsdomstolens avgörande HFD 2021 ref. 40 talar mycket för att den asymmetriska vinstdelningen inom riskkapitalbranschen i sig kan anses innebära sådana särskilda skäl som innebär att utomståenderegeln inte är tillämplig. Det får anses vara i linje med uttalanden i förarbeten att förekomsten av aktier som ger olika utdelning är ett skäl som talar emot att det utomstående ägandet ska beaktas. Skatterättsnämndens avgörande från 2013 visar samtidigt att bedömningen inte är självklar. För att öka förutsebarheten bedöms det som lämpligt att det framgår direkt av lagtexten att utomståenderegeln inte ska tillämpas på innehav som omfattas av den nya bestämmelsen om vad som avses med verksam i betydande omfattning.

7.3 Särskilda karenregler ska gälla

Förslag: När det bedöms om en andel i ett fåmansföretag är kvalificerad eller inte, ska det beaktas huruvida andelsägaren eller närstående till andelsägaren har varit verksam i betydande omfattning i företaget under beskattningsåret eller något av de senaste tio beskattningsåren. Samma tidsperiod ska beaktas om fåmansföretaget direkt eller indirekt har ägt andelar i ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag där andelsägaren eller närstående till andelsägaren varit verksam i betydande omfattning, eller om andelsägaren eller närstående varit verksam i betydande omfattning i ett fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som bedriver samma och likartad verksamhet som det företag som prövningen avser.

Upphör ett företag att vara fåmansföretag ska en andel anses kvalificerad under tio beskattningsår efter det att företaget upphört att vara ett fåmansbolag, om andelsägaren eller någon närstående ägde andelen när företaget upphörde att vara ett fåmansföretag och andelen då var kvalificerad, eller om andelen förvärvats med stöd av en kvalificerad andel.

Skälen för förslaget: De allmänna bestämmelserna om kvalificerade andelar i 57 kap. 4 § IL innehåller en reglering av den tid inom vilken verksamhet ska ha bedrivits. En andel är kvalificerad om andelsägaren eller närstående har varit verksam i betydande omfattning under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren. Motsvarande femårsperiod ska också beaktas om en andel inte ska ses som kvalificerad enligt den s.k. utomståenderegeln (57 kap. 5 och 5 a §§ IL) och om ett företag upphör att vara ett fåmansbolag (57 kap. 6 § IL). Samma femårsperiod gäller också enligt den utvidgade fåmansbolagsdefinitionen (57 kap. 3 § IL). Även vid skatteberäkning inom familjen ska hänsyn tas till en femårsperiod (57 kap. 36 § IL). Reglerna om ägarskiften mellan närstående (57 kap. 4 a § IL) innehåller ett rekvisit om att andelsägaren ska ha varit verksam i betydande omfattning under minst fem av de sju beskattningsåren som närmast föregår det beskattningsår då överlåtelsen sker. Valet av tidsperiod i den bestämmelsen har inte bedömts behöva omfatta samma tidsperiod som i fåmansbolagsreglerna i övrigt (prop. 2018/19:54 s. 13).

I SOU 2024:36 Förenkla och förbättra! föreslås att tidsgränserna generellt ska sänkas till fyra år. I betänkandet anges att en kortare tidsperiod minskar den tid som ska läggas till grund för de olika skattemässiga bedömningar som ska göras och förenklar därmed bedömningarna. Samtidigt påverkar karenstidens längd möjligheten att inkomstomvandla genom att spara upp arbetade tjänsteinkomster i företaget och ta ut dem som utdelning eller kapitalvinst på andelar som inte är kvalificerade efter karenstidens utgång. En kortare karenstid medför

därför att fåmansföretagsreglernas förmåga att motverka inkomstomvandling minskar (s. 445).

Vad gäller riskkapitalfonder bör beaktas att varje riskkapitalfond i regel existerar under en förutbestämd tid, varefter den avvecklas. Det bör också beaktas att det kan vara fråga om väldigt höga inkomster och att gränsbeloppet för de flesta delägarna kommer att vara lågt i förhållande till avkastningen. Det innebär att det framstår som relativt sett mer attraktivt för delägare som omfattas av den särskilda regleringen som nu föreslås att vänta ut en karenstid för att på så sätt uppnå en beskattning om 25 procent jämfört med en genomsnittlig fåmansföretagsdelägare. En alltför kort karenstid innebär därmed att det blir jämförelsevis lätt att kringgå reglerna.

I den promemoria som Finansdepartementet remitterade 2012 föreslogs att karenstiden borde vara tio år. Det övervägdes också om trädabestämmelsen helt borde utgå så att ett ”kapitalföretag” skulle betraktas som ett sådant för all framtid. Som skäl angavs att delägarna i riskkapitalfonderna vanligtvis är kapitalstarka. Det bedömdes dock alltför långtgående att låta trädaperioden vara evig. Karenstiden föreslogs i stället uppgå till tio år, vilket angavs motsvara normal livslängd på en riskkapitalfond.

Den uppfattning som framfördes i 2012 års promemoria, att en karenstid om bara fem år (eller fyra år om regeringen väljer att gå vidare med förslagen i Förenkla och förbättra!) skulle vara alltför kort vad gäller riskkapitalbranschen, är alljämt giltig. Enligt min uppfattning skulle en evig kvalificering visserligen vara det bästa medlet mot eventuellt oönskade kapitalinlånsningseffekter, om man samtidigt strävar efter att upprätthålla legitimiteten i systemet när det gäller sådana delägare som omfattas av förslagen i denna promemoria. Även idag framstår dock en sådan lösning som alltför långtgående. Det bedöms därför lämpligt att om en andelsägare inte längre anses vara verksam i betydande omfattning enligt den föreslagna nya bestämmelsen, på grund av att någon rätt till särskild vinstandel inte längre föreligger, ska innehavet i företaget ändå anses vara kvalificerat under tio beskattningsår därefter.

I sammanhanget vill jag peka på att det inte lämnas något förslag på en förändring av tidsgränsen i 57 kap. 3 § IL. Det är en konsekvens av den valda konstruktionen, där innehavet av vissa andelar utgör grunden för uppfyllelsen av rekvisitetet verksam i betydande omfattning, inte några egentliga aktiviteter. Det saknas behov av särskild reglering i detta avseende.

Lagförslag

Förslaget föranleder införandet av 57 kap. 38 § 2 och 3 IL.

7.4 Löneunderlag i dotterföretag ska begränsas

Förslag: Vid beräkning av löneunderlag ska ersättning till arbetstagare i dotterföretag till en alternativ investeringsfond inte räknas med. Detsamma ska gälla ersättning till arbetstagare i dotterföretag till förvaltaren av en sådan fond.

Skälen för förslaget

Gällande rätt

Innehavare av kvalificerade andelar får varje år beräkna ett s.k. gränobelopp. Utdelning och kapitalvinst som motsvarar gränobeloppet ska enligt 57 kap. 20 och 21 §§ IL tas upp till två tredjedelar i inkomstslaget kapital, vilket innebär att den effektiva skattesatsen uppgår till 20 procent. Utdelning och kapitalvinst som överstiger gränobeloppet ska tas upp i inkomstslaget tjänst, upp till de s.k. takbeloppen (57 kap. 20 a och 22 §§ IL).

Gränobeloppet kan beräknas enligt en förenklingsregel (57 kap. 11 § första stycket 1 IL) eller enligt en huvudregel (57 kap. 11 § första stycket 2 IL). Enligt huvudregeln beräknas årets gränobelopp dels baserat på andelarnas omkostnadsbelopp och dels baserat på lönebaserat utrymme, om förutsättningarna för att få beräkna ett sådant är uppfyllda (57 kap. 19 §). Enligt 57 kap. 16 § första stycket är det lönebaserade utrymmet 50 procent av löneunderlaget enligt 17 och 18 §§ och fördelas med lika belopp på andelarna i företaget. I 57 kap. 17 § anges bl.a. att löneunderlaget ska beräknas på grundval av sådan kontant ersättning som hos arbetstagaren ska tas upp i inkomstslaget tjänst och som under året före beskattningsåret har lämnats till arbetstagarna i företaget och i dess dotterföretag. Motsvarande ersättning som betalats ut till arbetstagare i utlandet räknas också in i löneunderlaget om företaget hör hemma i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Om ersättningen avser arbetstagare i ett dotterföretag som inte är helägt, ska så stor del av ersättningen räknas med som motsvarar moderföretagets andel i dotterföretaget. Enligt 57 kap. 19 a § IL gäller att vid beräkningen av lönebaserat utrymme ska det med dotterföretag avses ett företag där moderföretagets andel, direkt eller indirekt genom ett annat dotterföretag, överstiger 50 procent av kapitalet i företaget. Om företaget är ett svenskt handelsbolag eller en i utlandet delägarbeskattad juridisk person, ska det dock med dotterföretag avses ett företag där samtliga andelar, direkt eller indirekt, ägs av moderföretaget.

Föreslagen ny begränsningsregel

I SOU 2024:36 Förenkla och förbättra! anges bl.a. följande (s. 296 f.). Kommittén föreslår att löneunderlaget även fortsättningsvis ska beräknas på grundval av ersättning som lämnats till arbetstagare i företaget och dess dotterföretag. Om ett dotterföretag inte är helägt ska så stor del av ersättningen räknas med som motsvarar moderföretagets andel i dotterföretaget.

I betänkandet ges ett exempel på en bolagskonstruktion (riskkapitalstruktur) som innebär finansiering via kapitalandelslån (s. 298). I betänkandet anges vidare att kommittén bedömer att det fortfarande finns ett behov av att begränsa användandet av löneunderlagsregeln i sådana fall där den skattesänkning som regeln medför inte står i proportion till den risk som en ägare tar. Det finns också skäl att fortsatt ha en begränsning för beräkningen av löneunderlag som förhindrar att den totala storleken på de lönebaserade utrymmena blir orimligt stor. Det förhållandet att bedömningen av om ett företag är ett dotterföretag ska göras enligt civilrättsliga regler får effekter för

beräkningen av löneunderlag i dotterföretag som finansierats med annat kapital än aktiekapital. Eftersom moderföretagets aktiekapital i det redovisade exemplet endast utgör någon procent av kapitalet i dotterföretaget, anses de lönebaserade utrymmena som delägarna i moderföretaget skulle kunna få tillgodoräkna sig inte stå i proportion till det kapital som delägarna har tillfört företaget. Det kan därför enligt kommittén också ifrågasättas om de lönebaserade utrymmena kan anses stå i proportion till den risk som dessa delägare har tagit. Kommittén föreslår därför en begränsningsregel som innebär att vid beräkningen av löneunderlaget ska ersättningar till arbetstagare i ett företags dotterföretag inte räknas med om dotterföretagets verksamhet finansierats genom aktieägartillskott eller kapital som grundar sig i sådana tillgångar som likställs med andelar enligt 3 § andra stycket och det sammanlagda beloppet av sådana kapitaltillskott överstiger aktiekapitalet i dotterföretag och 25 miljoner kronor. Kommittén föreslår också att den särskilda dotterbolagsdefinitionen som idag finns i 57 kap. IL slopas vad gäller aktiebolag. Det får till följd att bedömningen av vad som ska anses vara ett dotterföretag i 57 kap. IL ska göras enligt civilrättsliga regler.

Utredarens bedömning och förslag

Det grundläggande syftet med möjligheten att tillgodogöra sig löneunderlag även i dotterföretag är att bestämmelserna om det lönebaserade utrymmet ska vara neutrala med avseende på organisation i ett eller flera företag.

Jag har förståelse för de argument som förs fram i SOU 2024:36 för en begränsning av löneunderlag i dotterföretag. Även om förslaget illustreras med en s.k. riskkapitalstruktur är det generellt utformat och gör inte skillnad på företag i olika branscher.

I riskkapitalbranschen är affärsidén att förvärva andelar i andra företag i syfte att avyttra andelarna inom ett antal år. Det faktum att t.ex. en riskkapitalfond i form av ett aktiebolag kan inneha ett portföljbolag som uppfyller dotterföretagsdefinitionen har ingenting att göra med behovet av neutralitet mellan olika organisationsformer. Jag konstaterar också att det framåt kan uppstå mor- och dotterföretagskonstellationer även i utländska fondstrukturer på ett svåröverskådligt sätt.

Även om det också fortsättningsvis kommer att finnas generella begränsningar i möjligheterna att tillgodogöra sig löneunderlag i bl.a. dotterföretag är det befogat med ytterligare begränsningar för delägare i riskkapitalbranschen. Sådana begränsningar skulle utjämna skillnader mellan olika aktörer. Det finns däremot inte några skäl att vid beräkningen av löneunderlaget inte medräkna ersättningar till riskkapitalföretagens egna anställda, dvs. anställda i ett rådgivningsbolag eller andra bolag inom själva riskkapitalstrukturen.

Mot denna bakgrund föreslås att det införs en begränsningsregel med innebörden att det vid beräkning av löneunderlaget inte ska räknas med ersättning till arbetstagare i dotterföretag till en alternativ investeringsfond. Begränsningen bör vidare endast gälla för delägare i riskkapitalbranschen, dvs. andelsägare som omfattas av bestämmelsen i 37 §. Eftersom alternativa investeringsfonder inte alltid utgör juridiska

personer bör även dotterföretag till förvaltare av alternativa investeringsfonder omfattas.

Lagförslag

Förslaget föranleder införandet av 57 kap. 39 § IL.

7.5 Uppgiftslämnande m.m.

Förslag: Skyldigheten för den som innehar kvalificerade andelar i ett företag som inte längre är ett fåmansföretag att lämna uppgifter till Skatteverket ska inte vara begränsat till fem år efter det att företaget upphörde att vara ett fåmansbolag.

Skälen förslaget: För att det ska vara möjligt att särskilja de delägare av fåmansbolag som omfattas av de bestämmelser som nu föreslås behöver Skatteverket få uppgift om vilka delägare som omfattas av de nya bestämmelserna. I 31 kap. 27 § första stycket SFL anges att ett fåmansföretag ska lämna nödvändiga identifikationsuppgifter för delägarna och närstående till dem samt uppgifter om varje delägars andelsinnehav och innehavets röstvärde. Enligt bestämmelsens tredje stycke gäller 57 kap. 3 § andra stycket IL vid tillämpningen dvs. den utvidgade fåmansbolagsdefinitionen. Av 31 kap. 29 § SFL följer att en företagsledare eller en delägare i ett sådant fåmansföretag som avses i 27 §, i sin inkomstdeklaration ska lämna de uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna tillämpa bestämmelserna om utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar i 57 kap. IL. Skyldigheten gäller för beskattningsåret och fem beskattningsår efter det att företaget har upphört att vara ett fåmansföretag. Uppgifterna lämnas vanligtvis i bilaga K10 som ska användas av personer som äger kvalificerade andelar i ett fåmansföretag. Om det har betydelse för tillämpningen av bestämmelserna om utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar för en delägare som anses verksam i betydande omfattning enligt den nu föreslagna specialregeln om inkomster som härrör från särskild vinstandel eller på annan grund, finns här lagstöd för att inhämta den uppgiften av delägaren. Lämpligen kompletteras K10-blanketten med ett avsnitt för sådan information.

Med hänsyn till den längre karens som föreslås efter det att ett företag upphört att vara ett fåmansbolag (avsnitt 7.3 ovan), kommer en delägars andelar att kunna vara kvalificerade även efter det att fem beskattningsår har passerat sedan ett företag har upphört att vara ett fåmansföretag. Begränsningen av skyldigheten att lämna uppgifter till fem beskattningsår efter det att företaget upphört att vara ett fåmansföretag bör därför antingen förlängas eller tas bort. I SOU 2024:36 Förenkla och förbättra! föreslås att den angivna tidsperioden helt ska utgå och att den som innehar andelar som är kvalificerade enligt bestämmelserna i 57 kap. IL i stället ska vara skyldig att årligen lämna de uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna tillämpa bestämmelserna om utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar i 57 kap. IL. Det förefaller vara en bra lösning, varför även jag föreslår att tidsbegränsningen tas bort och att uppgifts-

skyldigheten görs beroende av innehav av kvalificerade andelar enligt bestämmelserna i 57 kap. IL i stället för delägarskap i ett fåmansföretag.

Lagförslag

Förslaget föranleder ändring i 31 kap. 29 § SFL.

7.6 Finansiering

Förslag: Ett gemensamt takbelopp för utdelningar och kapitalvinster ska uppgå till 150 inkomstbasbelopp årligen för delägare i riskkapitalbranschen. Förslaget gäller bara i den utsträckning finansiering krävs utöver vad som är möjligt inom ramen för alkohol och tobaksskattehöjningar.

Skälen för förslaget: Enligt kommittéförordningen (1998:1474) ska en utredning lämna förslag på finansiering om förslagen medför kostnadsökningar eller intäktsminskningar för staten. Förslagen som lämnas i promemorian beräknas sammantaget minska statens intäkter med 600 miljoner kronor ikraftträdandeåret 2026. På sikt beräknas förslagen minska skatteintäkterna med 300 miljoner kronor per år.

I SOU 2024:36 Förenkla och förbättra! föreslås en rad ändringar i 57 kap. IL, som sammantaget beräknas minska skatteintäkterna med 1,1 miljard kronor vid ikraftträdandet och 420 miljoner kronor varaktigt. Dessa ändringar föreslås finansieras genom höjd skatt på alkohol och tobak. Då förslagen i den här promemorian, i likhet med betänkandet, berör reglerna i 57 kap. IL bör det tas ett samlat grepp om finansieringen av förslagen. I första hand föreslås därför att även förslagen i denna promemoria finansieras genom höjd skatt på alkohol och tobak.

Syftet med förslagen är främst att skapa förutsebarhet för delägare i riskkapitalbranschen som erhåller inkomster som härrör från särskild vinstandel. Det kan hävdas att kostnaden som följer av förslagen bör bäras av dem som också drar nytta av förslaget. Det skulle kunna uppnås genom att delägare som omfattas av de nu föreslagna bestämmelserna beskattas något annorlunda än andra delägare i fåmansbolag. En sådan lösning skulle visserligen innebära ett avsteg från ambitionen att uppnå en beskattning som motsvarar den som gäller för kvalificerade innehav i allmänhet. Frågan om finansiering bör dock hanteras i ett sammanhang tillsammans med huvudförslaget.

I 2012 års promemoria föreslogs att delägare i s.k. kapitalföretag inte skulle få beräkna något gränobelopp. En sådan begränsning skulle kunna införas även nu. Det bör dock beaktas att en stor majoritet av de delägare som kommer att omfattas av de nu föreslagna reglerna redan idag omfattas av regelverket i 56 och 57 kap. IL. Delägarna kan ha sparade gränobelopp från tidigare år och ha berättigade förväntningar på att kunna nyttja dessa i framtiden. Att begränsa användningen eller beräkningen av gränobelopp utöver vad som följer av avsnitt 7.4 är därför inte något som rekommenderas.

Ett annat möjligt alternativ är att justera takbeloppen, som avgör hur stor del av en utdelning eller en kapitalvinst som ska beskattas i inkomstslaget

tjänst, för dessa delägare. För att möta den varaktiga beräknade offentligfinansiella effekten, 300 miljoner kronor årligen, skulle takbeloppet för utdelningar och för kapitalvinster behöva uppgå till 150 inkomstbasbelopp årligen.

Jag lämnar ett förslag till höjda årliga takbelopp i syfte att underlätta den vidare beredningen. Som framgår ovan lämnas förslaget bara för det fall att finansiering krävs utöver vad som är möjligt inom ramen för alkohol- och tobaksskattehöjningar. Av pedagogiska skäl utgår jag härvid från att hela finansieringen sker genom höjda takbelopp.

I SOU 2024:36 Förenkla och förbättra! föreslås att det ska införas ett gemensamt takbelopp för kapitalvinster och utdelningar. Som skäl för förslaget anförs bl.a. att det innebär en förenkling och att behovet av planering av utdelningar inför en försäljning minskar (s. 329 f.). Jag instämmer i de skäl för ett gemensamt takbelopp som förs fram i betänkandet och föreslår att ett gemensamt takbelopp för utdelning och kapitalvinst ska gälla även för delägare i riskkapitalbranschen. I betänkandet föreslås också en rad ändringar avseende närståendebegreppet, vilket också får konsekvenser för bestämmelserna om takbelopp (s. 335 ff.). I den fortsatta beredningen får det ankomma på Finansdepartementet att anpassa lagförslaget till eventuella andra ändringar som sker avseende närståendebegreppet i 57 kap. IL.

Lagförslag

Förslaget föranleder införande av 57 kap. 40 § IL.

7.7 Särskilt om risken för kringgåenden

Bedömning: Det är inte nödvändigt att införa några särskilda bestämmelser för att hantera risk för kringgåenden av det föreslagna regelverket.

Skälen för bedömningen: Enligt uppdragsbeskrivningen ska utredningen särskilt beakta risken för kringgåenden.

Konstruktionen med ett inordnande av aktörerna i riskkapitalbranschen i 57 kap. IL ger goda förutsättningar för en stabil tillämpning på både kort och lång sikt. 57 kap. IL innehåller redan idag en mängd bestämmelser som är ägnade att motverka kringgåenden. Det bedöms inte finnas ett starkt behov av ytterligare specifika kringgåendebestämmelser än sådana som har berörts i det föregående. Några särskilda kommentarer är dock på sin plats.

När det gäller kvalificerade andelar som placerats i kapitalförsäkringar finns det en relativt omfattande domstolspraxis. Av Högsta förvaltningsdomstolens avgörande RÅ 2010 ref. 51 framgår att det med stöd av lagen (1995:575) mot skatteflykt kan vara möjligt att bortse från en kapitalförsäkring och i stället beskatta förmånstagaren. I praxis har sedan såväl skatteflyktslagen som principen om att beskattning ska ske på grundval av rättshandlingars verkliga innebörd använts som stöd för att beskatta förmånstagare till kapitalförsäkring som om inkomster i försäkringen tillkommit de skattskyldiga direkt. Utbetalningar som avser

särskild vinstandel till företag som kontrolleras av anställda genom dennes kapitalförsäkring har också beskattats som inkomst av tjänst (se t.ex. Kammarrätten i Stockholms avgörande den 27 april 2017, mål nr. 3949–3952-16).

Att reglera alla tänkbara situationer som berör önskad skatteplanering med kapitalförsäkringar och kvalificerade andelar o.d. är en uppgift som kräver mer överväganden och utredning än vad som har varit möjligt inom ramen för denna begränsade utredning. Innehav av eller förmånstagande av en kapitalförsäkring som äger andelar i ett företag som får del av särskild vinstandel omfattas således inte av några specifika lagförslag i den här promemorian. Det innebär bl.a. att rådande domstolspraxis även fortsatt är tillämplig på sådana innehav.

7.8 EU-rättsliga överväganden

Bedömning: Förslagen bedöms vara förenliga med de skyldigheter som följer av Sveriges medlemskap i EU. Förslagen bedöms inte utgöra något statligt stöd.

Skälen för bedömningen: Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) innehåller bestämmelser som tillförsäkrar fri rörlighet inom gemenskapen för arbetskraft, varor och kapital. Dessutom finns en rätt att starta och driva företag var som helst inom EU, dvs. etableringsfrihet.

De bestämmelser som föreslås i denna promemoria gäller beskattning av utdelning och kapitalvinst för fysiska personer som är skattskyldiga i Sverige. Företagen som personerna äger andelar eller andra delägarätter i kan dock finnas utanför Sverige, liksom de alternativa investeringsfonder som aktualiserar de föreslagna bestämmelserna. Någon åtskillnad föreslås inte beroende på om de berörda företagen är etablerade inom eller utom Sverige. I promemorian föreslås också viss särreglering för den grupp av personer som omfattas av förslaget, till skillnad från andra fåmansbolagsdelägare. Det föreslås att de särskilda beskattningsreglerna ska gälla under en längre tid efter det att en delägare upphört att vara verksam i betydande omfattning eller ett företag upphört att vara ett fåmansbolag – tio år i stället för fem år. Det föreslås också att den s.k. utomstående regeln inte ska vara tillämplig och att vid beräkningen av det lägre beskattade gränsbeloppet, hänsyn inte ska tas till lönekostnader i dotterföretag till alternativa investeringsfonder. Inte heller i dessa delar görs någon skillnad mellan företag etablerade och verksamma inom eller utanför Sverige. Förslagen bedöms vara förenliga med de skyldigheter som följer av Sveriges medlemskap i EU.

Regelverket om statligt stöd förutsätter att offentliga medel har tillförts ett företag. De särskilda reglerna om beskattning av utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar gäller fysiska personer och inte företag, men delägarnas beskattning kan ändå indirekt påverka företagen varför statsstödsreglerna bör beaktas. Förslagen bedöms inte utgöra något statligt stöd.

8 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Förslag: Ändringarna träder i kraft den 1 januari 2026 och tillämpas för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2025.

Skälen för förslaget: De föreslagna ändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt. Bedömningen är att det tidigast kan ske den 1 januari 2026. De nya bestämmelserna ska därför tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2025.

9 Konsekvensanalys

Redogörelsen för förslaget effekter görs i den omfattning som bedöms lämpligt och med beaktande av förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.

9.1 Offentligfinansiella effekter

I detta avsnitt redovisas hur förslagen i avsnitt 7 bedöms påverka de offentliga finanserna. De offentligfinansiella effekterna till följd av ändrade skatte- och avgiftsregler beräknas i enlighet med Finansdepartementets beräkningskonventioner. Beräkningarna görs i ikraftträdandeårets priser och volymer och utgår vanligtvis från att beteendet hos individer och företag inte ändras till följd av förändringarna i skattereglerna. Antagandet om oförändrat beteende ger en god uppskattning av åtgärdernas effekt på kort och medellång sikt. På längre sikt, och i analysen av andra konsekvenser än de offentligfinansiella effekterna, kan ett mer dynamiskt synsätt behöva användas, där skattebaser tillåts påverkas av regelförändringarna.

I ett första steg beräknas den offentligfinansiella effekten av förslagen i avsnitt 7.1–7.5. Därefter beräknas effekten av förslaget i avsnitt 7.6.

Utgångspunkten i den offentligfinansiella beräkningen är en bedömning av de sammanlagda inkomster som härrör från särskild vinstandel som tillfaller personer som är skattskyldiga i Sverige. Därefter jämförs den skatt som bedöms bli betald på dessa inkomster med dagens regler med skatteuttaget på samma belopp med de föreslagna reglerna.

Det är oklart hur stora inkomster som härrör från särskild vinstandel. Det finns inga kända sammanställningar eller andra uppgifter från beskattningen som kan användas i beräkningarna och såvitt känt finns inga rapporter som sammanställer och analyserar förekomsten av sådana inkomster. Vidare finns det en osäkerhet om hur inkomster som härrör från särskild vinstandel ska beskattas (se avsnitt 6), vilket gör det svårt att bedöma storleken på de skatteintäkter som i dag kommer från sådana inkomster. Den offentligfinansiella effekten av förslagen i denna promemoria är således mycket osäker.

Särskild vinstandel är en andel av riskkapitalfondens vinst som tillfaller förvaltaren eller någon annan enhet inom en riskkapitalstruktur. Den betalas ut efter att riskkapitalfonden avyttrat portföljbolag. Avyttring sker vanligtvis när fonden har uppnått vissa mål för portföljbolagens tillväxt. Företagens värdetillväxt, och därmed fondens benägenhet att göra avyttringar, varierar över konjunkturykeln. De inkomster som härrör från särskild vinstandel kan därför variera påtagligt mellan åren. Den offentligfinansiella effekten av förslagen i avsnitt 7.1–7.5, som syftar till att säkerställa att de delägare som är aktiva inom riskkapitalbranschen och som indirekt mottar särskild vinstandel omfattas av regelverket om beskattning av delägare av fåmansföretag, ska tolkas som den förväntade årliga effekten på de offentliga finanserna. Effekten kan dock bli större eller mindre ett enskilt år.

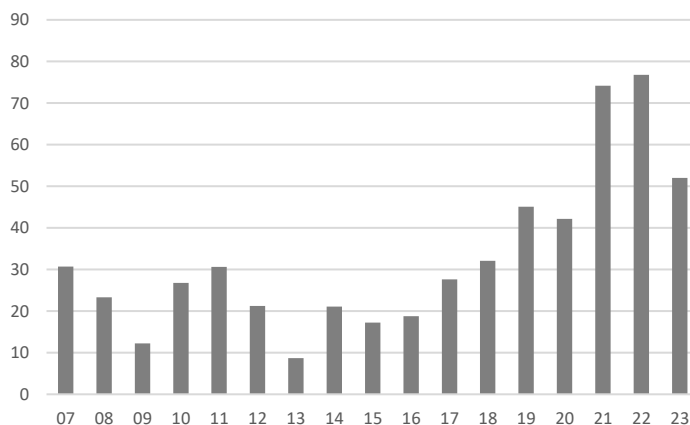
För att uppskatta den sammanlagda årliga inkomsten som härrör från särskild vinstandel görs en samlad bedömning baserad på flera informationskällor och delanalyser. I promemorian Beskattning av vissa delägare i riskkapitalfonder (dnr Fi2012/1465) från 2012 gjordes bedömningen att 100–200 personer skulle omfattas av det förslaget. Riskkapitalmarknaden i Sverige har vuxit betydligt sedan 2012 och det är således rimligt att utgå från att fler personer får inkomst som härrör från särskild vinstandel i dag och att de sammanlagda inkomsterna är högre än vad de var då.

Information från Skatteverkets blankett K10 används för att identifiera personer som redovisat utdelning över takbeloppet på 90 inkomstbasbelopp (IBB) inom ramen för reglerna om beskattning av utdelning på kvalificerade andelar i fåmansföretag under perioden 2016–2022. Uppgifterna kommer från SCB:s företagsdatabas Frida. För att ytterligare försöka avgränsa den grupp som kan erhålla inkomst som härrör från särskild vinstandel begränsas urvalet till personer som redovisat utdelning över takbeloppet minst två gånger under perioden samtidigt som de inte har något redovisat löneunderlag och äger mer än fyra procent av företagen från vilket utdelningen tas. Cirka 440 unika individer uppfyller dessa villkor. Det är sannolikt att en stor del av dessa är personer som har fått inkomster som härrör från särskild vinstandel. Urvalet är dock långt ifrån heltäckande. Exempelvis återstår personer som redovisat utdelningar under takbeloppet. Enligt SVCA arbetar ungefär 1 200 personer i riskkapitalbolag i Sverige. Utöver det arbetar ytterligare cirka 3 500 personer indirekt inom sektorn, t.ex. advokater, finansiella rådgivare och personer som arbetar med IT-tjänster⁴. Antagandet i de offentligfinansiella beräkningarna är att den grupp personer som är aktuell att motta inkomster som härrör från särskild vinstandel utgörs av ca 900 personer och att 500 av dem får sådan inkomst varje år.

⁴ Rapporten Riskkapitalbranschens betydelse och framtida utveckling En scenarioanalys.

Diagram 9.1 Riskkapitalinvesteringar i svenska portföljbolag 2007–2023

Miljarder kronor

Källa: SVCA.

I diagram 9.1 redovisas riskkapitalinvesteringar i svenska företag mellan 2007 och 2023. Åren 2021–2023 uppgick investeringarna till i genomsnitt ca 70 miljarder kronor per år enligt uppgifter från SVCA. Statistiken avser investeringar i svenska portföljbolag oavsett i vilket land rådgivningsföretaget ligger. Investeringar i svenska portföljbolag kan ge upphov till inkomster som ska beskattas såväl i Sverige som andra länder. Detsamma gäller även riskkapitalinvesteringar i andra länder. Det är inte känt hur flödena ser ut och i beräkningarna antas att dessa neutraliserar varandra. Investeringar på ca 70 miljarder kronor per år antas därför ge upphov till inkomster från särskild vinstandel som ska beskattas i Sverige.

För att få en uppfattning om hur stora inkomster som kan härröra från investeringar på 70 miljarder kronor görs en grov beräkning som bygger på den förväntade värdetillväxten på investeringarna. För att beräkna den förväntade värdetillväxten på investeringarna används parametern multipeln på investerat kapital (multiple of invested capital, MOIC). Parametern jämför värdet av investeringen vid avyttringen med den initiala investeringen. Värdetillväxten i riskkapitalfonderna varierar över tid och mellan investeringsområden. Riskkapitalbolagen redovisar ofta s.k. MOIC-värden för sina fonder på mellan 2,0 och 3,0 gånger investeringen (2,0x respektive 3,0x) men det förekommer även högre värden. Ju högre värde på MOIC, desto högre blir den beräknade årliga särskilda vinstandelen. Det har också betydelse under hur lång tid fonderna innehar och investerar i företagen. Ju längre genomsnittlig innehavstid, desto lägre blir den beräknade årliga särskilda vinstandelen. I beräkningarna antas att MOIC i genomsnitt är 2,5x för en genomsnittlig innehavstid på 5 år (se tabell 9.1). I tabellen framgår även de andra parameterantagandena som görs i beräkningen. Den garanterade avkastningen till externa investerare (hurdle rate) uppgår vanligtvis till mellan 6 och 8 procent per år och antas i beräkningarna vara 7 procent. Förvaltarföretagets förvaltningsarvode (management fee) uppgår vanligtvis till mellan 1 och 3 procent per år på den initiala investeringen

och antas i beräkningarna vara 2 procent. Den andel av nettovinsten som tillfaller förvaltaren i form av särskild vinstandel antas vara 20 procent.

Tabell 9.1 Parameterantaganden i beräkningen av särskild vinstandel

Parameter	Antaget värde
MOIC (multiple of invested capital)	2,5x
Genomsnittlig innehavstid	5 år
Garanterad avkastning per år	7 procent
Förvaltningsarvode per år	2 procent
Andel av nettovinsten som utgör särskild vinstandel	20 procent

Med parameterantagandena i tabell 9.1 beräknas den särskilda vinstandel som genereras av årliga riskkapitalinvesteringar på 70 miljarder kronor till ca 15 miljarder kronor per år. Beräkningen är grov och schematisk, men ger en framåtblickande bild av den förväntade storleken på den särskilda vinstandelen. Den omständighet att börsnoterade riskkapitalbolag vanligtvis fördelar den särskilda vinstandelen mellan det börsnoterade företaget och förvaltaren innebär dock att det finns skäl att justera ner beloppet i analysen av förslaget.

För att få en uppfattning om nivåerna på inkomsterna per person analyseras 175 beslut om ändrade skatter i fall som rör särskild vinstandel som Skatteverket fattat under 2023 och 2024. Besluten rör ca 160 personer och avser åren 2017–2022. Besluten används inte för att avgöra hur inkomster från olika typer av riskkapitalstrukturer bör beskattas eller dra andra slutsatser om rättsläget, utan för att här bidra med information om storleksordningen på de inkomster som härrör från särskild vinstandel som tillfaller personer som är skattskyldiga i Sverige. I besluten redovisas det underlag för skatt som ligger till grund för Skatteverkets beslut. Vissa beslut avser ändringar för flera år och sammanlagt finns ca 215 observationer fördelat över individer och år. Underlaget för skatt tolkas i analysen som inkomster som härrör från särskild vinstandel.

I besluten framgår att det genomsnittliga underlaget per observation är ca 24 miljoner kronor. Spridningen i underlagen är dock mycket stor. För att minska risken att få en missvisande bild i ett långsiktigt tidsperspektiv av de inkomstnivåer som vanligtvis förekommer exkluderas de allra högsta inkomstnivåerna ur analysen. Om de fem högsta observationerna exkluderas ur analysen är det genomsnittliga underlaget ca 18 miljoner kronor.

Om 500 personer antas få inkomster som härrör från särskild vinstandel och den genomsnittliga inkomsten är ca 18 miljoner kronor uppgår de sammanlagda inkomsterna från särskild vinstandel till 9 miljarder kronor. Fördelningen av inkomster som härrör från särskild vinstandel är ojämn bland de personer som får inkomsterna och ett ovägt genomsnitt kan medföra en underskattning av de sammanlagda inkomsterna.

I beräkningen av den offentligfinansiella effekten antas fortsättningsvis att de sammanlagda inkomsterna som härrör från särskild vinstandel uppgår till 10 miljarder kronor per år och att 500 personer får sådan inkomst varje år.

Rättsläget vad gäller beskattning av inkomster som härrör från särskild vinstandel är delvis oklart (se avsnitt 6). Utgångspunkten är att inkomsterna kan beskattas på tre olika sätt hos de individer som påverkas av förslagen i denna promemoria: som utdelning och kapitalvinst på andelar i onoterade bolag, som utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar i fåmansföretag eller som inkomst av tjänst. Det finns inget underlag för att avgöra hur många personer, eller hur stor del av inkomsterna, som beskattas på respektive sätt. De senaste åren har dock merparten av de berörda deklarerat innehav i fondstrukturerna som innehav av kvalificerade andelar i fåmansföretag.

I beräkningarna antas att 10 procent av personerna med inkomst som härrör från särskild vinstandel beskattas enligt reglerna om utdelning och kapitalvinst på andelar i onoterade bolag, 80 procent enligt reglerna om utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar i fåmansföretag och 10 procent enligt reglerna om inkomst av tjänst.

I tabell 9.2 framgår de antaganden som gjorts för att beräkna den offentligfinansiella effekten av förslagen i avsnitt 7.1–7.5. I beräkningen jämförs skatteintäkterna med de föreslagna reglerna med skatteintäkterna med dagens regler. I beräkningarna uppgår således takbeloppen som avgör hur stor del av en utdelning som ska beskattas i inkomstslaget tjänst inom ramen för reglerna om beskattning av kvalificerade andelar i fåmansföretag till 90 IBB för utdelning och 100 IBB för kapitalvinst. Den effektiva skattesatsen för inkomst från utdelning och kapitalvinst på andelar i onoterade bolag är 25 procent (fem sjättedelar av inkomsten tas upp till beskattning och beskattas med 30 procent). För inkomster som beskattas som utdelning på kvalificerade andelar i fåmansföretag antas att inkomster upp till gränsbeloppet beskattas med 20 procent, inkomster mellan gränsbeloppet och takbeloppet beskattas med 52 procent och att inkomster som överstiger takbeloppet beskattas med 30 procent. Som gränsbelopp används förenklingsregelns schablonbelopp uppgående till 2,75 IBB (ca 220 000 kronor). Vidare antas att den genomsnittliga skattesatsen för inkomst av tjänst som härrör från särskild vinstandel är 52 procent. Personer som erhåller särskild vinstandel har vanligtvis en anställning i ett rådgivningsföretag och uppbär lön därifrån, varför hela inkomsten som härrör från särskild vinstandel antas beskattas med högsta marginalskatt. På de inkomster som beskattas som inkomst av tjänst utgår även arbetsgivaravgifter på 31,42 procent.

Tabell 9.2 Antaganden om hur inkomst som härrör från särskild vinstandel beskattas i dag

	Andel, procent	Skattesats
Inkomst av kapital, onoterade andelar	10	25 procent
Inkomst av kapital, kvalificerade andelar i fåmansföretag	80	20 procent upp till 2,75 IBB 52 procent mellan 2,75 och takbeloppet ¹ 30 procent över takbeloppet
Inkomst av tjänst	10	52 procent inkomstskatt 31,42 procent arbetsgivaravgifter

¹ Takbeloppet är 90 inkomstbasbelopp (IBB) för utdelning och 100 IBB för kapitalvinster.

I underlagen till de beslut om ändrad skatt som Skatteverket fattat 2023 och 2024 framgår att spridningen i inkomsterna som härrör från särskild vinstandel är stor mellan individerna. Den offentligfinansiella effekten beräknas därför med utgångspunkt i ett vägt genomsnitt av inkomsten per person där de skattskyldiga antas tillhöra en av tre grupper: 20 procent antas tillhöra en grupp där den genomsnittliga inkomsten är 60 miljoner kronor, 30 procent en grupp där den genomsnittliga inkomsten är 18 miljoner kronor och 50 procent en grupp där den genomsnittliga inkomsten är 3 miljoner kronor. Antagandena har gjorts mot bakgrund av en analys av Skatteverkets beslut, men den genomsnittliga inkomsten i den högsta gruppen har justerats ned av försiktighetsskäl.

Den offentligfinansiella effekten påverkas även av den omständigheten att beskattning av inkomst av tjänst och utdelning i nu aktuella fall sker vid olika tidpunkter. Inkomst av tjänst beskattas när inkomsten är tillgänglig för individen, vilket den anses vara när inkomsten tillfaller det egna holdingbolaget. Utdelning beskattas däremot först när ägaren väljer att ta utdelningen ur sitt företag. Det är inte känt i vilken takt och omfattning personerna väljer att ta utdelning ur sina företag. I beräkningarna antas att personerna tar medlen ur bolagen under en treårsperiod. Detta är ett beräkningstekniskt antagande som illustrerar den omständigheten att förslaget innebär att tidpunkten för beskattning kan ändras för den del av inkomsterna som i dag beskattas som inkomst av tjänst. Den offentligfinansiella effekten kommer därför ha en tidsprofil där den är som störst ikraftträdandeåret och blir succesivt lägre de följande två åren.

Den offentligfinansiella effekten av förslagen som syftar till att säkerställa att de delägare som är aktiva inom riskkapitalbranschen och indirekt mottar särskild vinstandel omfattas av regelverket om beskattning av delägare av fåmansföretag, beräknad mot bakgrund av de överväganden och antaganden som presenterats i detta avsnitt, redovisas på första raden i tabell 9.3. Förslagen bedöms på sikt minska skatteintäkterna med 0,3 miljarder kronor per år. Den omständigheten att inkomst av tjänst och utdelningar kan beskattas vid olika tidpunkter gör att den offentligfinansiella effekten bedöms vara större initialt. Bruttoeffekten 2026 beräknas till -0,7 miljarder kronor medan nettoeffekten samma år till -0,6 miljarder kronor. Skillnaden mellan brutto- och nettoeffekten beror på att arbetsgivaravgifterna på den del av inkomsterna som i dag beskattas som inkomst av tjänst är en avdragsgill kostnad för företagen. När arbetsgivaravgifter inte längre ska betalas innebär det, allt annat lika, att företagets vinster ökar och i sin tur att bolagsskatteintäkterna kommer att öka.

I avsnitt 7.6 föreslås att takbeloppen för utdelningar och kapitalvinster ska uppgå till 150 IBB för delägare i riskkapitalbranschen. Förslaget gäller bara i den utsträckning finansiering krävs utöver vad som är möjligt inom ramen för alkohol- och tobaksskattehöjningar. Den offentligfinansiella beräkningen av detta förslag utgår från samma antaganden om antalet personer, fördelning av inkomster och genomsnittliga inkomster per person som i beräkningen av den offentligfinansiella effekten av förslagen som syftar till att säkerställa att de delägare som är aktiva inom riskkapitalbranschen omfattas av regelverket om beskattning av delägare

av fåmansföretag. I linje med Finansdepartementets beräkningskonventioner är beräkningen statisk i den bemärkelsen att den bygger på antagandet att de personer som berörs av förslaget inte ändrar sitt beteende till följd av skatteändringen. De personer som berörs av det nya takbeloppet har emellertid betydande möjligheter att anpassa sina inkomstflöden till ett ändrat regelverk, vilket bidrar till osäkerhet i den offentligfinansiella beräkningen. Den offentligfinansiella effekten redovisas på andra raden i tabell 9.3. Beräkningen är betingad av att förslagen som syftar till att säkerställa att de delägare som är aktiva inom riskkapitalbranschen och indirekt mottar särskild vinstandel omfattas av regelverket om beskattning av delägare av fåmansföretag genomförs och träder i kraft samtidigt som den föreslagna höjningen av takbeloppet.

Sammantaget beräknas således förslagen i promemorian vara offentligfinansiellt neutrala på sikt. På kort sikt bedöms skatteintäkterna minska något till följd av att utdelningsinkomster och inkomster som beskattas som tjänst beskattas vid olika tidpunkter.

Tabell 9.3 Offentligfinansiell effekt

Miljarder kronor, fasta priser och baser

	Effekt från	Brutto-		Nettoeffekt		Varaktig
		effekt	2026	2027	2028	effekt
Delägare aktiva inom riskkapitalbranschen ska omfattas av regelverket om beskattning av delägare av fåmansföretag	2026-01-01	-0,70	-0,60	-0,40	-0,30	-0,30
Höjda takbelopp till 150 IBB ¹	2026-01-01	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30
Summa		-0,40	-0,30	-0,10	0,00	0,00

¹ Den offentligfinansiella effekten är betingad av att förslaget som syftar till att säkerställa att delägare som är aktiva inom riskkapitalbranschen och indirekt mottar särskild vinstandel ska omfattas av regelverket om beskattning av delägare av fåmansföretag.

Källa: Egna beräkningar.

9.2 Effekter för enskilda

Förslagen påverkar personer med inkomster som härrör från särskild vinstandel. Som framgår i avsnitt 6 råder det i dag en alltför stor osäkerhet kring beskattningen av inkomster som härrör från särskild vinstandel. Förslagen i promemorian syftar därför till att öka förutsebarheten vad gäller beskattningen av enskilda personer som är verksamma i riskkapitalbranschen. Den ökade förutsebarheten gynnar samtliga personer med inkomster som härrör från särskild vinstandel.

Som tidigare framgått är det oklart hur många personer som får inkomst som härrör från särskild vinstandel i dag och hur inkomsterna ska beskattas. Bedömningen är att den grupp som kan vara aktuell för att få

inkomst som härrör från särskild vinstandel består av 900 personer och att 500 av dem får sådan inkomst varje år. Cirka 80 procent antas i dag beskatta inkomsterna som innehav av kvalificerade andelar i fåmansbolag. Även om personerna omfattas av samma skatteregler som i dag gynnas de av den ökade förutsägbarheten i beskattningen som förslagen ger upphov till. Om förslaget om ett takbelopp på 150 IBB genomförs (se avsnitt 7.6) innebär det att beskattningen för dessa personer ökar, om de har utdelningar som överstiger ca 7,5 miljoner kronor.

I beräkningarna antas vidare att 10 procent i dag beskattas enligt reglerna om utdelning och kapitalvinst från onoterade andelar. Den effektiva skattesatsen på sådana inkomster är 25 procent och förslagen innebär att personerna kommer att få högre skatt än i dag. Hur hög den effektiva skatten blir för den enskilde individen beror på hur hög hans inkomst är.

Slutligen antas att inkomsterna för 10 procent i dag beskattas som inkomst av tjänst. Dessa personer kommer att få lägre skatt än i dag. Tidpunkten för beskattning skiljer sig åt mellan inkomst av tjänst och inkomst av kapital och skattebetalningen för en person ett enskilt år kommer, utöver skillnaden i genomsnittlig beskattning, även påverkas av detta. När inkomsten beskattas som utdelning har personerna större möjligheter att själva påverka tidpunkten för beskattning genom att ta utdelning ur sitt företag.

9.3 Effekter för företagen

Förslaget påverkar företag som har anställda som får ta del av inkomster som härrör från särskild vinstandel.

För den del av inkomsterna som ska beskattas som inkomst av tjänst utgår arbetsgivaravgifter. Arbetsgivaravgifterna ska betalas av arbetsgivaren, vanligtvis rådgivningsföretaget eller fondförvaltaren. Förslagen i promemorian innebär att inkomster som härrör från särskild vinstandel ska beskattas som kvalificerade andelar för fåmansföretag och att det därför inte utgår någon arbetsgivaravgift på någon del av inkomsten. Företag som har anställda där inkomsterna enligt befintliga regler utgör inkomst av tjänst kommer med förslaget att få sänkta kostnader i form av lägre arbetsgivaravgifter. Den omständigheten att företagen inte längre behöver lämna arbetsgivardeklaration för dessa inkomster innebär vidare att företagens administrativa kostnader minskar något. Den stora osäkerhet som finns i bedömningen av såväl de sammanlagda inkomsterna som härrör från särskild vinstandel som antalet personer som får sådan inkomst gör att det inte bedöms meningsfullt att kvantifiera förändringen i de administrativa kostnaderna med utgångspunkt i Tillväxtverkets regelräknare. Minskningen i administrativa kostnader bedöms dock vara begränsad.

Bedömningen är att ett 70-tal riskkapitalbolag kan komma att påverkas av förslaget. Antalet företag har uppskattats mot bakgrund av att branschorganisationen SVCA har ca 70 medlemsföretag. Det går dock inte att avgöra vilka, eller hur många av riskkapitalbolagen, som kommer att påverkas.

En god tillgång på kapital är avgörande för att små och medelstora företag ska kunna växa och utvecklas. Riskkapitalaktörer är viktiga för att tillhandahålla kapital och kompetens i olika stadier av företagens utveckling. Därför är det centralt att förutsättningarna för en välutvecklad riskkapitalmarknad är goda. I detta sammanhang är det angeläget att skattereglerna för de personer som verkar inom sektorn är transparenta och förutsägbara.

Tillämpningen av dagens skatteregler har visat sig innebära att det uppstår en stor osäkerhet kring beskattningen av inkomster som härrör från särskild vinstandel. Osäkerheten riskerar att leda till att riskkapitalbolag och dess delägare flyttar sin verksamhet från Sverige och i stället etablerar sig i länder där beskattningskonsekvenserna bedöms vara mer förutsägbara. Risker för sådan utflyttning bedöms minska med förslagen i denna promemoria.

9.4 Fördelningseffekter och effekter för den ekonomiska jämställdheten

Det finns inget underlag som kan användas för att göra en kvantitativ analys av förslagets fördelningseffekter eller effekter för den ekonomiska jämställdheten.

Det kan konstateras att de personer som påverkas av förslagen vanligtvis har en anställning som förvaltare eller investeringsrådgivare i ett riskkapitalbolag och uppbär lön därifrån. Inkomsten som härrör från särskild vinstandel adderas sedan till löneinkomsten. Med hög sannolikhet återfinns vanligen de här personerna i de högre inkomstdecilerna. Erfarenhetsmässigt är de flesta personer i dessa inkomstlagen män.

Förslagen innebär att personer som i dag beskattar inkomst som härrör från särskild vinstandel som inkomst av tjänst kommer att få lägre skatt. Kommer att betala mer i skatt på inkomsterna. Hur stor skillnad i skatt blir per person beror på storleken på inkomsten som härrör från särskild vinstandel. Om förslaget i avsnitt 7.6 genomförs innebär det vidare att även personer som i dag beskattas inom ramen för regelverket om innehav av kvalificerade andelar men har utdelningar som överstiger ca 7,5 miljoner kronor kommer att betala mer i skatt. Eftersom det inte finns individdata att utgå från går det inte att analysera hur förslagen sammantaget påverkar inkomstfördelningen.

Det finns heller inget underlag för att analysera förslagets effekter på den ekonomiska jämställdheten.

9.5 Effekter för kommuner och regioner

Förslagen i promemorian kan komma att påverka kommunernas och regionernas ekonomi.

Inkomster som härrör från särskild vinstandel som i dag beskattas som inkomst av tjänst kommer med förslaget att beskattas enligt reglerna för beskattning av utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar i fåmansföretag. Det innebär att en större del av inkomsterna än i dag

kommer att beskattas i inkomstslaget kapital, vilket minskar skatteunderlaget i kommuner och regioner. Å andra sidan innebär förslaget om ett takbelopp på 150 IBB i avsnitt 7.6 att en större del av utdelningsinkomsterna beskattas i inkomstslaget tjänst. Sammantaget bedöms därför skatteunderlaget i kommuner och regioner inte påverkas av förslagen.

9.6 Informationsinsatser och utvärdering

De personer som berörs av förslagen behöver få information om de nya skattereglerna. Antalet berörda är begränsat. Personerna arbetar sannolikt som förvaltare eller investeringsrådgivare i riskkapitalbranschen. Det är troligt att de redan i dag är aktiva i sin informationsinhämtning och har hög kapacitet att ta till sig ny och relevant information. Utöver den information som Skatteverket bedömer är nödvändig att tillhandahålla bedöms inga speciella informationsinsatser krävas.

En plan för utvärdering bör därför stå i proportion till förslagets omfattning och effekter. Syftet med förslaget är att skapa förutsägbarhet i beskattningen inkomster som härrör från särskild vinstandel för enskilda personer som är verksamma inom riskkapitalbranschen. Frågan om hur särskild vinstandel ska behandlas skattemässigt har varit föremål för prövning i ett stort antal processer hos Skatteverket och i svenska domstolar. När de föreslagna reglerna är på plats kan förekomsten av sådana prövningar vara en indikation på om syftet med förslaget har uppnåtts.

9.7 Effekter för Skatteverket och de allmänna förvaltningsdomstolarna

För Skatteverket medför förslaget att informationsmaterial behöver justeras.

Genom förslaget ökar förutsebarheten vad gäller beskattningen av delägare i riskkapitalfonder som har rätt till en särskild vinstandel. En ökad förutsebarhet bör minska Skatteverkets arbetsbörda och minska måltillströmningen till domstolarna.

10 Författningskommentar

10.1 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

57 kap.

Särskilda bestämmelser för vissa delägare i alternativa investeringsfonder

37 § *En andelsägare anses vara verksam i betydande omfattning i ett företag om*
1. företaget direkt eller indirekt har rätt till del av vinst i eller avseende en sådan fond som avses i 1 kap. 2 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,

2. rätten till vinst mer än obetydligt överstiger företagens andel av utfäst kapital till fonden, och

3. företagets möjlighet att få sådana inkomster som avses i 2 har samband med andelsägarens eller närståendes anställning, uppdrag eller annat arbete.

En andelsägare anses också vara verksam i betydande omfattning i ett företag om

1. företaget utgör en sådan fond som avses i 1 kap. 2 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,

2. andelsägaren genom innehavet får rätt till del av vinst som mer än obetydligt överstiger andelsägarens andel av utfäst kapital till företaget, och

3. andelsägarens möjlighet att få sådana inkomster som avses i 2 har samband med dennes eller närståendes anställning, uppdrag eller arbete.

Paragrafen, som är ny, innehåller en bestämmelse för vissa delägare av alternativa investeringsfonder vad gäller rekvisitet verksam i betydande omfattning i 57 kap. IL.

En andelsägare anses enligt *första stycket* vara verksam i betydande omfattning i ett företag om tre förutsättningar är uppfyllda.

Detta gäller enligt *första punkten* om företaget har rätt till del av vinst i eller avseende en sådan fond som avses i 1 kap. 2 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder (LAIF). Med alternativ investeringsfond avses enligt den bestämmelsen ett företag som har bildats för kollektiva investeringar och som tar emot kapital från ett antal investerare för att investera det i enlighet med en fastställd investeringspolicy till förmån för dessa investerare, och inte kräver auktorisation enligt artikel 5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/65/EG av den 13 juli 2009 om samordning av lagar och andra författningar som avser företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper (fondföretag), senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/61/EU. Rätten till del av vinst kan vara hänförlig till ett direkt eller indirekt innehav av aktier eller andra värdepapper, men den kan också vara grundad på avtal. Det innebär att även långa ägarkedjor med mellanliggande företag eller avtalskonstruktioner omfattas. Rättigheten kan upphöra genom att en fond avvecklas eller genom att ägandet upphör på annat sätt t.ex. genom att värdepapper som bär rätten till särskild vinstandel avyttras eller att rättigheten är uttömd på så sätt att den inte kan ge några ytterligare utbetalningar.

Enligt *andra punkten* ska andelsägaren genom innehavet få rätt till del av vinst i eller avseende fonden som mer än obetydligt överstiger

företagets andel av utfäst kapital till fonden. Inkomst på en sådan särskild vinstandel utgår enligt branschpraxis om en alternativ investeringsfond ger högre avkastning än en viss avtalad förväntad avkastning. Vinstdelning upp till den avtalade förväntade avkastningen sker i regel symmetriskt i förhållande till utfäst kapital i fonden. Om avkastningen överstiger den avtalade nivån sker vinstdelningen i stället asymmetriskt på så sätt att förvaltaren av fonden, eller annat företag i intressegemenskap med förvaltaren, får en avkastning som överstiger dess andel av det investerade kapitalet medan externa investerare får en lägre andel. Även vid symmetrisk vinstdelning kan det uppstå små skillnader i avkastning mellan olika investerare, exempelvis beroende på rabatterad förvaltningsavgift, valutakursdifferenser eller olika betalningsdatum. Sådana obetydliga skillnader omfattas inte av bestämmelsen. Med utfäst kapital avses det belopp som en investerare förbinder sig att investera i en fond.

Enligt *tredje punkten* ska också företagets möjlighet att få del av den särskilda vinstandelen ha samband med andelsägarens eller närståendes anställnings- eller uppdragsförhållande. Det kan exempelvis röra sig om en investeringsrådgivare anställd i ett svenskt rådgivningsbolag som ges möjlighet att investera i den fondförvaltare som är rådgivningsbolagets uppdragsgivare. Det kan också röra sig om en fristående uppdragstagare som arbetar som rådgivare åt portföljbolag och som getts möjlighet att investera i fondstrukturen och att få del av särskild vinstandel. Vilka som är närstående framgår av 2 kap. 22 § IL.

Av *andra stycket* framgår att också direkt innehav i en alternativ investeringsfond omfattas av bestämmelsen, om fonden är ett företag.

Detta gäller enligt *första punkten* under förutsättning att företaget i fråga utgör en sådan alternativ investeringsfond som avses i 1 kap. 2 § LAIF.

Enligt *andra punkten* ska vidare andelsägarens rätt till del av vinst i eller avseende fonden mer än obetydligt överstiga andelsägarens andel av utfäst kapital i företaget.

Enligt *tredje punkten* ska andelsägarens möjlighet att få del av inkomsten i 2, dvs. den särskilda vinstandelen, ha samband med dennes eller närståendes anställning, uppdrag eller arbete. Tillämpningen av andra stycket motsvarar i övrigt den som gäller enligt första stycket.

Med fåmansföretag avses enligt 56 kap. 2 § IL i huvudsak aktiebolag och ekonomiska föreningar där fyra eller färre delägare äger andelar som motsvarar mer än 50 procent av rösterna för samtliga andelar i företaget. Av 2 kap. 2 § IL följer att också utländska företeelser som motsvarar aktiebolag och ekonomiska föreningar omfattas av bestämmelserna i 56 och 57 kap. IL.

Den nya bestämmelsen får betydelse vid en prövning av den s.k. utvidgade fåmansdefinitionen enligt 57 kap. 3 § IL som innebär att flera delägare i vissa fall ska anses som en enda delägare. Bestämmelsen får också betydelse vid en prövning enligt 57 kap. 4 § IL. I 38–40 §§ föreslås ett antal bestämmelser som gäller för andelsägare som träffas av bestämmelsen i 37 §. En andelsägare kan anses vara verksam i betydande omfattning i ett företag enligt såväl den här regleringen som enligt begreppets allmänna innebörd. För en andelsägare som anses verksam i betydande omfattning enligt 37 § har särregleringen i 38–40 §§ företräde före de bestämmelser som gäller allmänt i där avsedda fall.

Exempel 1: En alternativ investeringsfond är organiserad som ett LP bildat i England. Fonden bildades av två ursprungliga delägare - GP Limited och ILP Limited. Båda dessa delägare är brittiska motsvarigheter till aktiebolag. Efter fondens bildande har ett antal fristående investerare tillkommit som var och en förbundet sig att investera ett visst belopp i fonden. GP Limited är fondens förvaltare och har i den egenskapen en avtalad rätt till ett löpande förvaltningsarvode som de fristående investerarna betalar in till fonden. ILP Limited investerar parallellt med de fristående investerarna och har förbundet sig att investera 2 procent av summan av de fristående investerarnas utfästelser. Upp till en överenskommen avkastningsnivå motsvarande 8 procent årlig avkastning delas vinsterna i fonden symmetriskt i förhållande till utfäst och investerat kapital. Om avkastningen överstiger den överenskomna nivån delas vinsterna asymmetriskt på så sätt att ILP Limited får 20 procent av vinsterna (särskild vinstandel) och de fristående investerarna 80 procent. Anställda inom riskkapitalsfären har erbjudits att förvärva aktier i ILP Limited. En anställd, A, väljer att förvärva aktier direkt i ILP Limited och anses då vara verksam i betydande omfattning i ILP Limited. En annan anställd, B, väljer att låta sitt helägda holdingbolag X AB förvärva aktier i ILP Limited. B anses vara verksam i betydande omfattning i såväl X AB som i ILP Limited.

Exempel 2: Ett börsnoterat investmentföretag är ankarinvesterare i den alternativa investeringsfond som beskrivs ovan i exempel 1 och får utöver sin investering i fonden också förvärva ett visst antal aktier i ILP Limited. En småsparare köper aktier i investmentföretaget. Investmentföretaget har genom fonddinnehavet en direkt rätt till del av vinst från en alternativ investeringsfond. Investmentföretaget har också genom innehavet i ILP Limited, indirekt en sådan rätt. Villkoret i första stycket 1 är därmed uppfyllt. När det gäller det indirekta innehavet i fonden, dvs. ägandet i ILP Limited, överstiger rätten till vinst mer än obetydligt företagets andel av utfäst kapital till fonden. Även villkoret i första stycket 2 är därmed uppfyllt. Eftersom förvärvet saknar grund i småspararens anställning, uppdrag eller annat arbete är villkoret i första stycket 3 inte uppfyllt och aktieinnehavet omfattas därför inte av bestämmelsen.

Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

- 38 § Om en andelsägare anses verksam i betydande omfattning enligt 37 § ska
1. bestämmelserna i 5 och 5 a §§ inte tillämpas,
 2. vid tillämpning av 4 §, förhållandena under beskattningsåret och de tio föregående beskattningsåren beaktas, och
 3. vid tillämpning av 6 §, en andel i ett företag som upphör att vara ett fämansföretag anses kvalificerad under tio beskattningsår därefter eller den kortare tid som följer av 4 §.

I paragrafen, som är ny, finns ett antal bestämmelser som gäller för sådana innehav som omfattas av bestämmelsen i 37 §.

Enligt första punkten ska den s.k. utomståenderegeln i 57 kap. 5 och 5 a §§ inte tillämpas om en andelsägare anses verksam i betydande omfattning enligt 37 §.

Utomståenderegeln innebär att om utomstående, dvs. personer som inte äger kvalificerade andelar, i betydande omfattning äger del i ett företag

och har rätt till utdelning, ska en andel anses kvalificerad bara om det finns särskilda skäl. Om en andelsägare anses verksam i betydande omfattning enligt 37 § kan därmed ett innehav i ett företag vara kvalificerat enligt 57 kap. 4 § även om det finns utomstående ägare som i betydande omfattning äger del i företaget.

Enligt *andra punkten* gäller vid tillämpning av 4 §, att förhållandena under beskattningsåret och de tio föregående åren ska beaktas.

Enligt 4 § första stycket 1 avses med kvalificerad andel, en andel i eller avseende ett fåmansföretag under förutsättning att andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de fem tidigare beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i företaget. Om andelsägaren eller närstående anses verksam i betydande omfattning enligt 37 §, ska en andel i stället anses kvalificerad enligt 4 § första stycket 1 om andelsägaren varit verksam i betydande omfattning i företaget under beskattningsåret eller något av de tio föregående beskattningsåren.

Enligt 4 § första stycket 2 avses med kvalificerad andel också andel i eller avseende ett fåmansföretag om företaget direkt eller indirekt, under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren har ägt andelar i ett annat fåmansföretag eller i ett fåmanshandelsbolag och andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i detta fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag. Om andelsägaren eller närstående anses verksam i betydande omfattning enligt 37 §, ska en andel i stället anses kvalificerade enligt 4 § första stycket 2 om företaget direkt eller indirekt, under beskattningsåret eller något av de tio föregående beskattningsåren har ägt andelar i ett annat fåmansföretag eller i ett fåmanshandelsbolag och andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de tio föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i detta fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag.

Enligt 4 § första stycket 3 avses också med kvalificerad andel en andel i eller avseende ett fåmansföretag om andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i ett fåmansföretag eller ett fåmanshandelsbolag som bedriver samma eller likartad verksamhet som ett fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som avses i 1 eller 2. Om andelsägaren eller närstående anses verksam i betydande omfattning enligt 37 §, ska en andel i stället anses kvalificerade enligt 4 § första stycket 3 om andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de tio föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i ett fåmansföretag eller ett fåmanshandelsbolag som bedriver samma eller likartad verksamhet som ett fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som avses i 1 eller 2.

Enligt 4 § andra stycket ska, om en sådan andel i ett fåmansföretag som inte ska anses vara kvalificerad enligt bestämmelserna i första stycket förvärvat under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren genom sådan utdelning på en kvalificerad andel i ett annat fåmansföretag som på grund av bestämmelserna i 42 kap. 16 § IL inte har beskattats, villkoren i första stycket tillämpas som om det företag som den utdelade aktien avser vore det företag som delat ut aktien. Om andelsägaren eller närstående anses verksam i betydande omfattning enligt

bestämmelsen i 37 § gäller bestämmelsen i 4 § andra stycket om andelen förvärvats under beskattningsåret eller något av de tio föregående beskattningsåren.

Enligt *tredje punkten* gäller vid tillämpning av 6 §, att en andel i ett företag som upphör att vara ett fåmansföretag ska anses vara kvalificerad under tio beskattningsår därefter eller den kortare tid som följer av 4 §. Enligt 6 § ska, om ett företag upphör att vara ett fåmansföretag, en andel anses kvalificerad under fem beskattningsår därefter eller den kortare tid som följer av 4 §. Detta gäller dock bara om andelsägaren eller någon närstående ägde andelen när företaget upphörde att vara ett fåmansföretag och andelen då var kvalificerad, eller om andelsägaren eller någon närstående förvärvat andelen med stöd av en kvalificerad andel. Om andelsägaren eller närstående anses verksam i betydande omfattning enligt den särskilda bestämmelsen i 37 §, ska en andel i ett företag som upphör att vara ett fåmansföretag i stället anses kvalificerad under tio beskattningsår därefter, eller den kortare tid som följer av 2. I likhet med vad som gäller för andra andelsägare gäller detta bara om andelsägaren eller någon närstående ägde andelen när företaget upphörde att vara ett fåmansföretag och andelen då var kvalificerad, eller om andelsägaren eller någon närstående förvärvat andelen med stöd av en kvalificerad andel. Överväganden finns i avsnitt 7.2–7.3.

39 § För en andelsägare som avses i 37 § ska, vid beräkning av löneunderlaget enligt 17 §, ersättning till arbetstagare i dotterföretag till en sådan fond som avses i 1 kap. 2 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder inte räknas med. Detsamma gäller ersättning till arbetstagare i dotterföretag till förvaltare av en sådan fond.

I paragrafen, som är ny, finns ett undantag från bestämmelsen i 17 §, som anger hur löneunderlag ska beräknas för att bestämma det lönebaserade utrymmet.

Bestämmelsen innebär att ersättning till arbetstagare i dotterföretag till en alternativ investeringsfond inte ska beaktas. Med alternativ investeringsfond avses enligt 1 kap. 2 § LAIF ett företag som har bildats för kollektiva investeringar och som tar emot kapital från ett antal investerare för att investera det i enlighet med en fastställd investeringspolicy till förmån för dessa investerare, och inte kräver auktorisation enligt artikel 5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/65/EG av den 13 juli 2009 om samordning av lagar och andra författningar som avser företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper (fondföretag), senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/61/EU. Inte heller ersättning till arbetstagare i dotterföretag till en förvaltare av en sådan fond får beaktas.

Exempel: Tre personer grundar tillsammans en alternativ investeringsfond i form av ett svenskt aktiebolag. Fonden är internt förvaltd och grundarna är anställda i fonden. Fonden tar in kapital från externa investerare i form av kapitalandelslån och investerar i ett antal portföljbolag. De tre grundarna äger samtliga aktier i fonden direkt. När delägarna ska beräkna löneunderlag får hänsyn tas till ersättning till arbetstagare i fonden. Lönekostnader i fondens dotterföretag, dvs. portföljbolagen, får dock inte räknas med.

Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

40 § Om en andelsägare anses verksam i betydande omfattning enligt 37 § ska, i stället för vad som sägs i 20 a och 22 §§, utdelning och kapitalvinst inte tas upp i inkomstslaget tjänst till den del det skulle medföra att den skattskyldige och närstående, som inräknas i samma närståendekrets enligt 56 kap. 5 §, under beskattningsåret från ett företag sammanlagt i inkomstslaget tjänst tagit upp utdelning eller kapitalvinst till ett högre belopp än som motsvarar 150 inkomstbasbelopp enligt 58 kap. 26 och 27 §§ socialförsäkringsbalken för beskattningsåret.

Om en närstående är eller har varit bosatt i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och där tagit upp utdelning eller kapitalvinst, ska även detta belopp beaktas enligt första stycket, om beskattningen av utdelningen motsvarar den beskattning som skulle ha skett om den närstående varit bosatt i Sverige.

I paragrafen, som är ny, anges ett takbelopp som gäller för en andelsägare som anses verksam i betydande omfattning enligt 37 §.

Av första stycket framgår att det endast ska beräknas ett takbelopp för tjänstebesiktning som ska gälla för både utdelning och kapitalvinst. Utdelning och kapitalvinst som den skattskyldige och närstående sammanlagt fått från ett och samma företag under beskattningsåret ska bara tas upp i inkomstslaget tjänst upp till ett belopp motsvarande 150 inkomstbasbelopp, IBB, beräknat utifrån det inkomstbasbelopp som enligt 58 kap. 26 och 27 §§ socialförsäkringsbalken gäller för beskattningsåret. 150 IBB motsvarar ca. 12,5 miljoner kronor införandeåret 2026. Belopp över takbeloppet beskattas i inkomstslaget kapital med skattesatsen 30 procent.

Vid beräkningen av takbeloppet ska hänsyn tas till närstående som inräknas i samma närståendekrets, i likhet med vad som gäller enligt 20 a och 22 §§. Av hänvisningen till 56 kap. 5 § framgår att prövningen av vilka som är närstående ska göras med utgångspunkt från den äldste delägaren och att en person som inräknats i en närståendekrets inte ska inräknas i ytterligare en krets.

I andra stycket anges att utdelning som tagits upp av närstående som är eller har varit bosatt i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, ska beaktas vid beräkningen av om taket på 150 inkomstbasbelopp uppnåtts. Förutsättningen är att beskattningen motsvarar den beskattning som skulle ha skett om den närstående varit bosatt i Sverige.

Övervägandena finns i avsnitt 7.6.

10.2 Förslaget till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

31 kap.

29 § Den som innehar andelar som är kvalificerade enligt bestämmelserna i 57 kap. inkomstskattelagen (1999:1229) ska lämna de uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna tillämpa bestämmelserna om utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar i 57 kap. inkomstskattelagen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka uppgifter som den som innehar andelar som är kvalificerade enligt 57 kap. IL ska lämna i inkomstdeklarationen.

Ändringen innebär att uppgiftsskyldigheten gäller för den som innehar andelar som är kvalificerade enligt 57 kap. IL, i stället för som tidigare för företagsledare och delägare i fåmansföretag. Eftersom uppgiftsskyldigheten inte längre knyts till begreppet fåmansföretag behövs inte någon särreglering för företag som upphört att vara ett fåmansföretag.

Övervägandena finns i avsnitt 7.5.

2024-08-06

HR2024/01661

Finansdepartementet

Skatte- och tullavdelningen

Uppdrag att se över beskattningen av inkomster som härrör från särskild vinstandel

Sammanfattning

En utredare ges i uppdrag att se över den skattemässiga behandlingen av inkomster som härrör från särskild vinstandel och att föreslå bestämmelser som leder till en förutsägbar beskattning av sådana inkomster.

Bakgrund

Sverige är en liten, öppen ekonomi. Konkurrenskraftiga och produktiva företag är nödvändiga för att Sverige ska kunna behålla och utveckla välfärden. En god tillgång till riskkapital är en viktig komponent för att företag ska kunna växa och bli konkurrenskraftiga. Även om Sverige har en av de mest välutvecklade riskkapitalmarknaderna i Europa är det centralt att värna och skapa förutsättningar för god tillgång till kapital och ett aktivt och kompetent riskkapitalägande.

En riskkapitalfond har till syfte att för ett antal investerares räkning hanterainvesteringar i olika bolag (s.k. portföljbolag). Fonden etableras oftast av ett antal nyckelpersoner som har en affärsidé om en investeringsstrategi. Ett förvaltningsbolag förvaltar fonden. Den största andelen av fondkapitalet tillskjuts av externa investerare, till exempel pensionsfonder, försäkringsföretag, banker och andra svenska och utländska företag. En mindre andel av kapitalet tillskjuts ofta av nyckelpersonerna själva.

Med särskild vinstandel avses en särskild andel av vinsten i en riskkapitalfond som tillfaller fondens förvaltare sedan investerarna fått sin del. Ett förenklat exempel kan illustrera hur vinsten fördelas. De externa investerarna får tillbaka ett belopp motsvarande investerat kapital uppräknat med en ränta om till exempel 8 procent och därefter fördelas vinsten vanligtvis med 80 procent till de externa investerarna och 20 procent till förvaltningsbolaget. Det är vinstandelen om 20 procent som benämns särskild vinstandel.

Frågan om hur särskild vinstandel ska behandlas skattemässigt har sedan mer än 15 år tillbaka varit föremål för prövning i ett stort antal processer hos Skatteverket och i svenska domstolar. Hundratals mål har avgjorts och nya processer startas varje år. Flertalet av dessa har avsett beskattning av nyckelpersoners inkomster som härrör från särskild vinstandel. I de skatteprocesser som hittills avslutats har sådan inkomst i huvudsak beskattats som en inkomst från innehav av kvalificerade andelar i fåmansföretag enligt de s.k. 3:12-reglerna, (dvs. delvis som inkomst av tjänst och delvis som inkomst av kapital). I vissa fall har särskild vinstandel beskattats som lön (dvs. i sin helhet som inkomst av tjänst).

En anledning till det stora antalet skatteprocesser är att det i Sverige, till skillnad från flera andra länder, inte finns några särskilda skatteregler avseende särskild vinstandel. Beskattningen följer i stället generella regler. Eftersom beskattningen är beroende av förutsättningarna i varje enskilt fall, såsom fondstruktur, ägarförhållanden och betalningsströmmar, ger befintlig rättspraxis begränsad vägledning i frågan om hur beskattning ska ske i det enskilda fallet. Beskattningskonsekvenserna kan därför vara svåra att förutse.

För att öka transparensen och förutsättningarna för ett förutsägbart beskattningsutfall för enskilda personer som är verksamma inom riskkapitalbranschen och mottar inkomster som härrör från särskild vinstandel bör reglerna om beskattningen av sådana inkomster ses över. Vid översynen är det centralt att värna förutsättningarna för ett aktivt och kompetent riskkapitalägande och säkerställa att den svenska riskkapitalmarknaden behåller sin konkurrenskraft i Europa.

Uppdraget

Tillämpningen av de generella skattereglerna har visat sig innebära att det uppstår en alltför stor osäkerhet kring beskattningen av inkomster som härrör från särskild vinstandel. Denna osäkerhet riskerar att leda till att riskkapitalbolag och dess delägare väljer att flytta sin verksamhet från Sverige och i stället etablera sig i länder där beskattningskonsekvenserna av den bedrivna verksamheten bedöms vara mer förutsägbara. Flera andra länder har infört särskilda regler för beskattning av särskild vinstandel, däribland Storbritannien, Tyskland, Frankrike och Nederländerna. Den nuvarande tillämpningen innebär också att stora resurser tas i anspråk för att driva domstolsprocesser och är därför kostnadskrävande för såväl Skatteverket och förvaltningsdomstolar som skattskyldiga.

Det är därför angeläget att utreda hur inkomster som härrör från särskild vinstandel ska behandlas skattemässigt och utforma bestämmelser som leder till en mer förutsägbar beskattning av sådana inkomster. Bilaga

Utredaren ska mot denna bakgrund

- analysera hur beskattningen av inkomster som härrör från särskild vinstandel kan bli mer förutsägbar för enskilda personer som är verksamma inom riskkapitalbranschen och föreslå bestämmelser som möjliggör att en beskattning som motsvarar den som gäller för inkomster från innehav av kvalificerade andelar i fåmansföretag uppnås,
- vid utformningen av förslaget särskilt beakta vikten av att beskattningen blir förutsägbar och därmed bidrar till att främja tillväxten, konkurrenskraften och innovations- och omställningsförmågan hos svenska företag,
- vid utformningen av förslaget särskilt beakta risken för kringgåenden,
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Konsekvensbeskrivningar

Konsekvensutredningen ska uppfylla kraven enligt förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar och kommittéförordningen (1998:1474).

Uppdragets genomförande

Vid genomförandet av uppdraget ska samråd ske med Skatteverket och andra relevanta aktörer.

Redovisning av uppdraget

Uppdraget ska redovisas senast den 20 januari 2025.